

Gaswinningsproblematiek: schade en psychosociale impact in Drenthe 2024-2025

Gronings Perspectieffase 4

Colofon

December 2025

Onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen en het Nivel, met gebruikmaking van het Drents Panel van Trendbureau Drenthe. Dit onderzoek wordt uitgevoerd met subsidie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Auteurs

Drs. Lenneke Lichtenberg, Nivel

Drs. Veerle Wilborts, Nivel

Dr. Annette Scherpenzeel, Nivel

Prof. dr. Michel Dückers, Rijksuniversiteit Groningen/Nivel

Begeleidingscommissie

Dr. Nienke Busscher, Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen (technisch voorzitter)

Drs. Merel Jonkheid, Groninger Bodem Beweging

Drs. Loes Marinissen, Gemeente Groningen

Drs. Jacolien Masselink, Gemeente Eemsdelta

Drs. George Medendorp, Openbare Orde en Veiligheid, Gemeente Het Hogeland

Prof. dr. Rob Meijer, Rijksuniversiteit Groningen

Dr. Herman van Os, Nationaal Coördinator Groningen

Samirah Pel-Schipper, Veiligheidsregio Groningen

Drs. Susan Penterman, Instituut Mijnbouwschade Groningen

Drs. Isa Peters, Gemeente Groningen

Dr. Hanneke Pot, Instituut Mijnbouwschade Groningen

Mw. Carin Roggen, Provincie Groningen

Drs. Christine van Rossum, Instituut Mijnbouwschade Groningen

Dhr. Herman Rinket, Groninger Gasberaad

Dr. Edwin Spijkers, GGD Groningen

Drs. Gerda Steenhuis, Groninger Dorpen

Dhr. Simon Strous, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Drs. ing. Gert-Jan Swaving, Nationaal Programma Groningen

Dr. Elianne Zijlstra, Rijksuniversiteit Groningen

© 2025; Rijksuniversiteit Groningen. Auteursrechten voorbehouden. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale verwerking of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Rijksuniversiteit Groningen.

Voorwoord

In dit rapport wordt beschreven wat de impact van de gaswinningsproblematiek is op de gezondheid en het welzijn van inwoners van de provincie Drenthe. Het onderzoek is gebaseerd op drie metingen in het Drents panel.

Sinds 2016 voert Gronings Perspectief onafhankelijk onderzoek uit naar de psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op inwoners van de provincie Groningen. Dit onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat schade en andere gevolgen van de gaswinning een negatieve invloed hebben op de algemene en geestelijke gezondheid van bewoners. Dit rapport laat zien dat de impact van de gaswinningsproblematiek niet stopt bij de provinciegrens van Groningen. Net als in Groningen ervaren Drentse respondenten met woningschade meer stressgerelateerde gezondheidsklachten, minder veiligheid en minder vertrouwen in de overheid dan respondenten zonder schade.

Zoals al het onderzoek van Gronings Perspectief is ook dit rapport tot stand gekomen in nauwe samenwerking met vele partners en belanghebbenden. Wij danken onze begeleidingscommissie, waarin vertegenwoordigers zitten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Nationaal Coördinator Groningen, Instituut Mijnbouwschade Groningen, Veiligheidsregio Groningen, GGD Groningen, Provincie Groningen, de gemeenten Groningen, Het Hogeland en Eemsdelta, Groninger Dorpen, de Groninger Bodem Beweging, het Groninger Gasberaad, Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen en adviserende wetenschappers. De begeleidingscommissie adviseert het onderzoeksteam bij de koers en uitvoering van het onafhankelijke onderzoek. De namen van de bij dit rapport betrokken commissieleden zijn opgenomen in het colofon.

Daarnaast willen we onze twee klankbordgroepen bedanken, die meedenken over het onderzoek vanuit het perspectief van zowel bewoners als professionals.

De kaartjes van postcodegebieden met schade zijn gemaakt door onze Nivel-collega Raymond Kenens, waarvoor we hem hartelijk willen danken.

De coördinatie en het beheer van het Drents Panel is in handen van Trendbureau Drenthe. We danken Femke de Haan en Ewout van Spijker voor de goede samenwerking.

Tot slot gaat onze dank uit naar de panelleden voor het invullen van de vragenlijsten.

Michel Dückers en Annette Scherpenzeel

Onderzoeksleders Gronings Perspectief

Inhoudsopgave

Colofon.....	2
Voorwoord.....	3
Afkortingen en kernbegrippen.....	7
Afkortingen.....	7
Kernbegrippen.....	7
Samenvatting.....	8
1 Inleiding.....	10
1.1 Gaswinningsproblemen ook zichtbaar in Drenthe.....	10
1.2 Onderzoeksvragen.....	11
2 Methode.....	12
2.1 Steekproefbepaling.....	12
2.2 Samenstelling vragenlijsten.....	13
2.2.1 Schadevraag.....	13
2.2.2 Impact van schade op kernindicatoren.....	14
2.2.3 Attitude ten opzichte van het voortzetten/stoppen van gaswinning op verschillende locaties.....	15
2.3 Analyse.....	16
2.3.1 Schadevraag.....	16
2.3.2 Kernindicatoren.....	16
2.3.3 Voortzetten of stoppen van gaswinning op verschillende locaties.....	16
3 Schadevraag.....	18
3.1 Hoeveelheid schade.....	18
3.2 Oorzaak van schade.....	19
4 Impact van schade op kernindicatoren.....	21
4.1 Gezondheid.....	22
4.1.1 Geestelijke gezondheid.....	22
4.1.2 Ervaren gezondheid.....	23
4.1.3 Stressgerelateerde klachten.....	24
4.1.4 Huisartsenbezoek.....	25
4.2. Emoties.....	26
4.2.1 Hoop.....	26
4.2.2 Machteloos.....	26
4.2.3 Boos.....	27
4.3 Sociale relaties.....	27
4.4 Ervaren veiligheid en risicoperceptie.....	28
4.5 Vertrouwen.....	29

4.5.1 Rijksoverheid.....	29
4.5.2 Provincie.....	29
4.5.3 Gemeente.....	30
4.5.4 Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG).....	30
4.5.5 Nationaal Coördinator Groningen (NCG).....	30
4.5.6 Commissie Mijnbouwschade.....	31
4.5.7 Vermilion.....	31
4.5.8 Milieudefensie.....	31
4.5.9 Staatstoezicht op de Mijnen (SodM).....	31
4.6 Impact van schade in Drenthe en Groningen.....	33
4.6.1 Gezondheid.....	33
4.6.2 Emoties.....	34
4.6.3 Sociale relaties.....	34
4.6.4 Ervaren veiligheid en risicoperceptie.....	34
4.6.5 Vertrouwen in de Rijksoverheid, provincie en gemeente.....	35
4.6.6 Vertrouwen in IMG en NCG.....	35
5 Attitude ten opzichte van het voortzetten/stoppen van gaswinning op verschillende locaties.....	36
5.1 Gaswinning uit de kleine gasvelden en gebruik van de gasopslag bij Norg.....	36
5.2 Sluiting van het Groningenveld.....	38
5.3 Alternatieve energiebronnen.....	38
6 Beschouwing.....	40
6.1 Beantwoording onderzoeksvragen.....	40
6.2 Reflectie en conclusie.....	42
Referenties.....	44
Bijlage I.....	46
Bijlage II.....	47
II.a Toelichting statistische toetsen.....	47
II.b Interpretatie figuren.....	48
Bijlage III.....	49
Resultaten Groningen (april 2024, oktober 2024, april 2025).....	49
III.a Gezondheid.....	50
III.a.1 Geestelijke gezondheid.....	50
III.a.3 Stressgerelateerde klachten.....	52
III.a.4 Huisartsenbezoek.....	53
III.b Emoties.....	54
III.b.1 Hoop.....	54
III.b.2. Machteloos.....	54
III.b.3. Boos.....	54

III.c Sociale relaties.....	55
III.d Ervaren veiligheid en risicoperceptie.....	56
III.e Vertrouwen.....	57
III.e.1 Rijksoverheid.....	57
III.e.2 Provincie.....	57
III.e.3 Gemeente.....	57
III.e.4 Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG).....	57
III.e.5 Nationaal Coördinator Groningen (NCG).....	57

Afkortingen en kernbegrippen

Afkortingen

IMG	Instituut Mijnbouwschade Groningen
NCG	Nationaal Coördinator Groningen
SodM	Staatstoezicht op de Mijnen

Kernbegrippen

Locatie in Drenthe	<i>Grensgebied met Groningen</i>	Dertien postcodegebieden waarin in de eerste meting minimaal 30% van de respondenten aangaf schade te hebben ervaren. Dit betrof uitsluitend de grensgebieden.
	<i>Rest van Drenthe</i>	Overige postcodegebieden verspreid over de rest van Drenthe.
Schadegroep	Verwijst naar een categorie van respondenten die is ingedeeld op basis van het aantal keer zelfgerapporteerde schade door bodembeweging. Hierbij is geen rekening gehouden met hoe lang iemand al schade heeft.	
	<i>Geen schade</i>	Respondenten die aangeven geen schade door bodembeweging te hebben gehad.
	<i>Eén keer schade</i>	Respondenten die aangeven één keer schade door bodembeweging te hebben gehad.
	<i>Meerdere keren schade</i>	Respondenten die aangeven meerdere keren schade door bodembeweging te hebben gehad.

Samenvatting

Tussen april 2024 en april 2025 zijn drie vragenlijsten afgenomen in het Drents Panel om de gevolgen van gaswinning voor gezondheid en welzijn in Drenthe in kaart te brengen. Dit onderzoek maakt deel uit van het project Gronings Perspectief, dat uitgevoerd wordt door de Rijksuniversiteit Groningen en onderzoeksinstituut Nivel met subsidie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

De in Drenthe afgenomen vragenlijsten gingen, net als in Groningen, over de samenhang tussen woningschade als gevolg van de gaswinning en gezondheid, emoties, veiligheid, sociale relaties, vertrouwen en houding ten opzichte van gaswinning. Daarbij is gekeken naar drie groepen: respondenten zonder schade door bodembeweging, respondenten met één keer schade en respondenten met meerdere keren schade. Het gaat hierbij om schade zoals respondenten die hebben aangegeven in de vragenlijsten, niet om formeel geregistreerde schade. Vanwege de leesbaarheid hanteren we verder deze benamingen voor de drie schadegroepen.

In het grensgebied met Groningen geeft ongeveer 65 procent van de respondenten aan één of meerdere keren schade te hebben door bodembeweging. In de rest van Drenthe is dat ongeveer 11 procent. Respondenten in het grensgebied schrijven de schade vooral toe aan gaswinning: zowel in de kleine gasvelden in Drenthe als aan de voormalige gaswinning in het Groningenveld, of een combinatie van beide. In de rest van Drenthe wordt schade vooral toegeschreven aan de kleine gasvelden in Drenthe, daarnaast wordt ook de gasopslag in Norg regelmatig genoemd.

Respondenten met schade rapporteren een slechtere lichamelijke gezondheid en meer stressgerelateerde klachten dan degenen zonder schade. Stressgerelateerde klachten nemen bij alle respondenten toe tussen april 2024 en april 2025, maar blijven hoger bij degenen met schade. De geestelijke gezondheid verbetert voor alle respondenten licht in de loop van het onderzoeksjaar en verschilt niet tussen de groepen. Ook het aantal gerapporteerde huisartsbezoeken verschilt niet tussen de groepen en dit blijft stabiel. Negatieve emoties zoals boosheid en machteloosheid komen het meest voor bij respondenten met meerdere keren schade. Deze emoties blijven gedurende het onderzoeksjaar grotendeels stabiel.

Respondenten met meerdere keren schade ervaren een minder sterke sociale samenhang in hun buurt of dorp. In Drenthe verandert dit tijdens het onderzoeksjaar nauwelijks, terwijl vergelijkbare metingen in Groningen in dezelfde periode juist een verbetering laten zien. Het veiligheidsgevoel stijgt in de loop van het jaar licht voor alle Drentse respondenten, maar er blijft een trapsgewijs verschil zichtbaar tussen groepen: respondenten zonder schade voelen zich het veiligst en zien de minste risico's, terwijl

respondenten met meerdere keren schade zich het minst veilig voelen en de meeste risico's zien.

Het vertrouwen in de Rijksoverheid, de provincie en de gemeente neemt gedurende het onderzoeksjaar bij alle respondenten af. Het vertrouwen in de Rijksoverheid en de provincie verschilt niet tussen de schadegroepen, maar het vertrouwen in de gemeente is wel lager onder respondenten zonder schade. Het vertrouwen in instanties laat een wisselend beeld zien. Respondenten met schade geven aan meer vertrouwen te hebben in het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG) en in de Nationaal Coördinator Groningen (NCG) dan respondenten zonder schade, maar dit vertrouwen daalt wel in de loop van het onderzoeksjaar. Het vertrouwen in de Commissie Mijnbouwschade is iets hoger bij respondenten met schade en blijft stabiel.

Naast de gevolgen voor gezondheid en welzijn is ook onderzocht hoe bewoners in Drenthe denken over het voortzetten of stoppen van gaswinning. Het merendeel van de respondenten is het niet eens met de stelling dat de gaswinning uit kleine velden in Drenthe en Groningen mag doorgaan; dit geldt vooral voor degenen met schade. Deze afwijzende houding is in april 2025 iets minder sterk dan in 2024. Respondenten met schade staan ook negatief tegenover het gebruik van het gas uit de gasopslag bij Norg, terwijl respondenten zonder schade daar neutraler tegenover staan. De meeste respondenten zijn het eens met de stelling dat er nooit meer gas gewonnen moet worden uit het gesloten Groningenveld, al is ook deze afwijzing in april 2025 iets minder sterk dan een jaar eerder. Daarnaast denken de meesten dat er voldoende alternatieven voor gas beschikbaar zijn.

Hoewel de scores op de kernindicatoren in Groningen over het algemeen ongunstiger zijn, is het patroon van de impact van schade in (Noord-)Drenthe vergelijkbaar: respondenten met schade rapporteren een slechtere gezondheid, meer negatieve emoties, minder goede sociale relaties, een lager veiligheidsgevoel en minder vertrouwen. De effecten in Groningen zijn echter uitgesprokener en vertonen een duidelijker trapsgewijs verband tussen de hoeveelheid schade en de impact.

Dit onderzoek vond plaats vóór de aardbeving in Zeerijp van 14 november 2025. In 2023 en 2024 nam het aantal aardbevingen groter dan 1,5 af ten opzichte van de jaren ervoor (SodM, 2025; KNMI, 2025), wat mogelijk heeft bijgedragen aan de lichte toename in het veiligheidsgevoel gedurende het onderzoek. Binnen Gronings Perspectief is direct na de aardbeving van 14 november een extra vragenlijst uitgezet onder respondenten in Groningen en Noord-Drenthe. In een volgend rapport zullen de effecten van deze nieuwe beving worden gepresenteerd.

1 Inleiding

1.1 Gaswinningsproblemen ook zichtbaar in Drenthe

De gevolgen van de gaswinningsproblematiek beperken zich niet tot de provincie Groningen. Data van het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG) laten zien dat ook vanuit Noord-Drenthe schade wordt gemeld. Een deel van de bewoners in Drenthe heeft te maken met aardbevingsschade, regelingen en de psychosociale impact daarvan. Om meer inzicht te krijgen in deze bredere gevolgen zijn sinds het voorjaar van 2024 drie vragenlijsten uitgezet onder een steekproef van bewoners van Drenthe. Dit onderzoek is onderdeel van Gronings Perspectief, dat sinds 2016 de psychosociale impact van de gaswinning in de provincie Groningen monitort (zie box 1).

In december 2024 is een eerste compacte publicatie verschenen met een selectie van resultaten uit de eerste meting in Drenthe (Scherpenzeel, Rozema, & Kanis, 2024). Deze resultaten bevestigden dat Drenten die in de buurt van de provinciegrens met Groningen wonen relatief vaak schade aan hun woning hebben door gaswinning en ook gezondheidsklachten ervaren. De schade werd in dit geval zowel toegeschreven aan gaswinning in het Groningenveld als aan gaswinning in de kleinere velden in Drenthe. Daarnaast bleek dat men zich in Drenthe zorgen maakte over toekomstige gaswinning in de kleine gasvelden, na de sluiting van het Groningenveld.

In dit rapport bouwen we voort op de eerdere publicatie, nu met resultaten gebaseerd op drie metingen in het Drents Panel. Het rapport bestrijkt bovendien alle indicatoren van gezondheid, vertrouwen, gevoel van veiligheid en sociale cohesie die de kern van het Gronings Perspectief onderzoek vormen (zie box 1).

Box 1. Gronings Perspectief

Sinds 2016 wordt binnen het onderzoek Gronings Perspectief gemeten wat de impact is van aardbevingsschade onder de bevolking van de provincie Groningen. De Rijksuniversiteit Groningen en het Nivel werken hierin samen, met subsidie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Door middel van vragenlijsten wordt twee maal per jaar gemeten hoe gezond en veilig mensen in Groningen zich voelen, hoe zij veiligheidsrisico's inschatten en hoeveel vertrouwen zij hebben in instanties. In voorjaar 2024 is het onderzoek uitgebreid naar de provincie Drenthe, waar sindsdien 3 vragenlijsten zijn afgenomen. Daarnaast is, in afstemming met de Nationaal Coördinator Groningen (NCG), een aanvullend panel opgezet, bestaande uit mensen van wie de

woning in het versterkingsprogramma is opgenomen. Onder deze groep zijn in 2024 en in 2025 de eerste twee vragenlijsten afgenomen. Naast het vragenlijst onderzoek worden er ieder jaar ongeveer 20 interviews uitgevoerd met bewoners om inzicht te krijgen in het verhaal achter de cijfers.

Meer informatie over Gronings Perspectief, evenals alle verschenen publicaties zijn te vinden op: <https://www.groningsperspectief.nl>

1.2 Onderzoeksvragen

In dit rapport over de schade en psychosociale impact in Drenthe staan de volgende onderzoeksvragen centraal:

1. Hoeveel inwoners van Drenthe ervaren schade aan hun woning als gevolg van bodembeweging, en door welk soort bodembeweging is dat volgens hen veroorzaakt?
2. Heeft de schade door gaswinning en de afhandeling daarvan effecten op gezondheid, emoties, sociale relaties, gevoel van veiligheid en vertrouwen in Drenthe?
3. Zijn deze effecten consistent in de tijd, of verbeteren of verergeren ze?
4. Vertonen de effecten van schade dezelfde patronen als in de provincie Groningen? Zijn er opmerkelijke verschillen?
5. Hoe denken Drenten over het voortzetten of stoppen van gaswinning op verschillende locaties?

2 Methode

2.1 Steekproefbepaling

De vragenlijsten voor dit onderzoek zijn online afgenomen via het Drents Panel, beheerd door Trendbureau Drenthe. Voor de eerste meting zijn alle panelleden verspreid over de gehele provincie Drenthe uitgenodigd. Gedurende de gehele looptijd van Gronings Perspectief maken we in de analyses gebruik van een indeling van respondenten op basis van het zelf gerapporteerde aantal keren schade (geen schade, één keer schade en meerdere keren schade). Deze categorisering blijkt, op basis van herhaaldelijk onderzoek onder panelleden van het Groninger Panel (Stroebe et al., 2022; Dückers et al., 2023; Kanis et al., 2024; D'Amore, 2025), een consistente en sterke voorspeller te zijn van de impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners. Uit de resultaten van deze eerste meting bleek dat gemiddeld 23% van de respondenten in Drenthe aangaf één of meerdere keren schade aan de woning te hebben gehad als gevolg van bodembeweging (Scherpenzeel, Rozema, & Kanis, 2024).

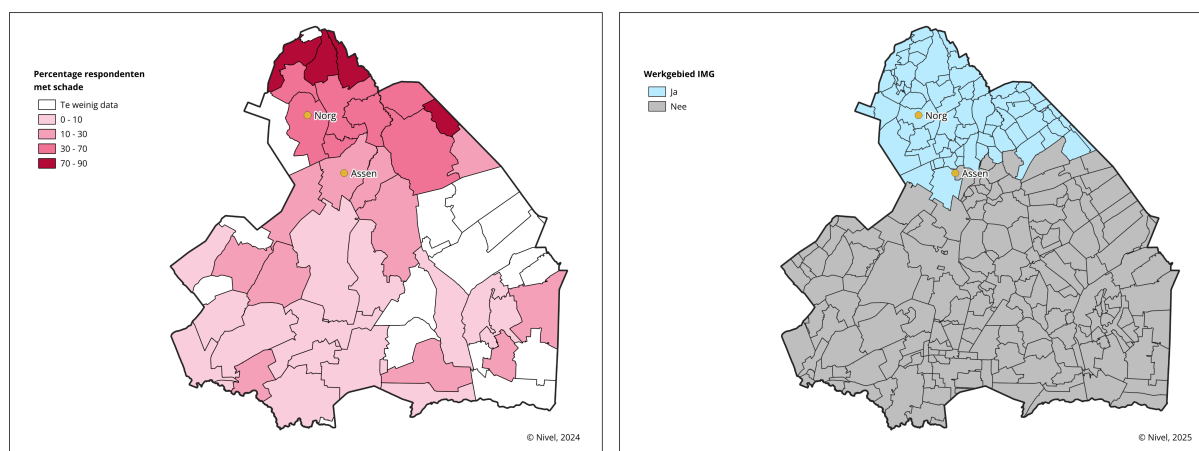
Hoewel dit percentage gemiddeld voor heel Drenthe lager ligt dan het schadepercentage in Groningen (72%, D'Amore et al., 2025), viel op dat in postcodegebieden grenzend aan Groningen een veel hoger percentage respondenten aangeeft schade te hebben (65%). Deze gebieden bevinden zich voornamelijk in Noord-Drenthe. Naarmate de afstand tot de Groningse grens toeneemt, neemt dit percentage verder af. In de rest van Drenthe ligt dit percentage gemiddeld op 9%. Figuur 2.1a toont de Drentse driecijferige¹ postcodegebieden, ingedeeld naar het percentage respondenten dat aangeeft schade te hebben. Figuur 2.1b toont de viercijferige postcodegebieden die binnen het werkgebied van het IMG vallen. Het gebied waar 30% of meer schade aangeeft, valt grotendeels samen met dit werkgebied; de overlap in driecijferige postcodes bedraagt 85%. In twee driecijferige postcodegebieden buiten het IMG werkgebied geeft 35% van de respondenten schade aan, dit betreft 10 respondenten.

Voor een groot deel van de deelnemers in Drenthe was de vragenlijst dus niet relevant, en dit werd ook door respondenten in de open opmerkingen aangegeven (Scherpenzeel et al., 2024). Om deze reden is bij de tweede en derde meting gekozen voor een gestratificeerde steekproeftrekking. Hierbij zijn alle panelleden uit de postcodegebieden benaderd waarin in de eerste meting minimaal 30% van de respondenten aangaf schade te hebben ervaren. Daarnaast is een kleinere, aanvullende controlegroep getrokken uit panelleden verspreid over de rest van Drenthe (zie bijlage I, tabel I voor de postcodeselectie per gebied).

¹ Veel viercijferige postcodes bevatten te weinig respondenten om weer te geven vanwege privacybescherming. Daarom is in figuur 2.1a gekozen voor driecijferige postcodes.

Omwille van de leesbaarheid hanteren we in dit rapport voor de schadegroepen vanaf hier de volgende benamingen: respondenten zonder schade door bodembeweging; respondenten met één keer schade; en respondenten met meerdere keren schade. In alle gevallen gaat het om schade zoals door respondenten gerapporteerd in de vragenlijsten, niet om formeel geregistreeerde schade.

Figuur 2.1. Postcodegebieden met percentage respondenten dat aangeeft schade te hebben (links) en het IMG werkgebied in Drenthe (rechts).

2.2 Samenstelling vragenlijsten

2.2.1 Schadevraag

In alledrie de metingen (april 2024 - april 2025) heeft Gronings Perspectief de impact van het hebben van schade door bodembeweging (zoals scheuren in muren of barsten in vloeren) op kernindicatoren zoals de gezondheid, emoties, ervaren veiligheid, risicoperceptie en vertrouwen in instanties van bewoners in de provincie Drenthe gemeten. Om ontwikkelingen in deze kernindicatoren vast te stellen, maken we gebruik van (schaal)vragen die in alle metingen zijn toegepast. Een uitgebreide toelichting op deze kernindicatoren en de bijbehorende schalen staat in tabel 2.3.

De vraag naar schade is in de vragenlijsten voor het Drents Panel iets anders geformuleerd dan in het Gronings panel. In plaats van "schade door gaswinning" is gevraagd naar "schade door bodembeweging", gevolgd door een vraag naar wat men dacht dat de oorzaak van die bodembeweging was. Deze aanpassing kwam tot stand na overleg met adviseurs in Drenthe voorafgaand aan de eerste meting. Zij gaven aan dat in Drenthe ook andere bronnen van

bodembeweging en schade relevant zijn, zoals gasopslag, productiewaterinjectie en grondwaterpeil.

2.2.2 Impact van schade op kernindicatoren

In de vragenlijsten uitgezet onder het Drents Panel zijn de verschillende kernindicatoren van Gronings Perspectief gemeten, namelijk gezondheid, emoties, sociale relaties, ervaren veiligheid en vertrouwen. Voor alle drie de metingen is gebruikgemaakt van dezelfde (schaal)vragen. Op die manier kan de ontwikkeling in deze variabelen worden vastgesteld. tabel 2.3 biedt een meer uitgebreide toelichting op deze kernindicatoren en op de schalen waarmee zij zijn gemeten.

Tabel 2.3. Kernindicatoren en schalen zoals herhaaldelijk toegepast in Gronings Perspectief.

Indicator	Beschrijving
Geestelijke gezondheid	Geestelijke gezondheid wordt gemeten aan de hand van de MHI-5 (Berwick et al., 1991), een schaal die bestaat uit vijf vragen over geestelijke gezondheid. De scores op de schaal lopen van 1 t/m 100, waarbij hogere scores staan voor een betere geestelijke gezondheid.
Ervaren gezondheid	Ervaren gezondheid wordt gemeten aan de hand van één item afkomstig uit de RAND-SF-30 waar respondenten wordt gevraagd hoe goed hun gezondheid over het algemeen is. Scores lopen van 1 (erg slecht) tot 5 (uitstekend).
Stressgerelateerde klachten	Respondenten wordt gevraagd in hoeverre zij in de afgelopen vier weken last hadden van de volgende klachten: 1) hartkloppingen, 2) duizeligheid of licht in het hoofd, 3) prikkelbaar of irritatie, 4) moeheid. Ze konden reageren op een schaal van 1 (nooit) tot 6 (voortdurend). Deze vier bevraagde symptomen zijn gebaseerd op de Symptomen and Percepties vragenlijst (SaP), die in totaal 28 lichamelijke en psychologische symptomen bevraagd (Yzermans, 2016). Deze gezondheidsklachten worden beschouwd als medisch onverklaarbare klachten (van den Berg et al., 2005) en als stressgerelateerd (Seo et al., 2014). Voor de analyses is een somscore gemaakt, waardoor de scores op deze maat van 4 t/m 24 lopen, waarbij een hogere score ‘meer klachten’ en dus ‘minder gezond’ betekent.
Huisartsbezoek	Voor de analyses met deze maat hebben we het percentage respondenten berekend dat aangeeft in de afgelopen twee maanden voor zichzelf contact te hebben gehad met de huisarts.
Emoties	Respondenten wordt gevraagd in hoeverre zij zich in de afgelopen vier weken 1) hoopvol, 2) machteloos en 3) boos voelden. Scores lopen van 1 (nooit) tot 6 (voortdurend).

Sociale relaties	Sociale relaties worden gemeten met vijf items, verdeeld over percepties op individueel niveau (zelf) en buurtniveau (anderen). Twee items gaan over hoe respondenten hun eigen sociale relaties inschatten, zoals: “Ik krijg de hulp en steun die ik nodig heb van de mensen in mijn dorp of buurt” (gebaseerd op de MSPSS; Zimet et al., 1988) en “Ik voel me verbonden met de mensen in mijn dorp of buurt” (gebaseerd op Leach et al., 2008). Antwoorden worden gegeven op een 5-punt Likertschaal (1 = helemaal mee eens, 5 = helemaal mee eens). Drie items betreffen de sociale situatie in de buurt: onderlinge spanningen, conflicten en concurrentie. Ook hiervoor wordt een 5-puntsschaal gebruikt (1 = helemaal niet, 5 = zeer sterk aanwezig). De vijf items worden samengevoegd tot één schaal voor algemene sociale relaties. De drie buurt-items worden omgekeerd gecodeerd, zodat hogere scores een meer positieve sociale context weerspiegelen.
Ervaren veiligheid en risicoperceptie	Het gevoel van veiligheid en de risicoperceptie met betrekking tot gaswinning wordt met vier items gemeten. Eén item gaat over ervaren veiligheid: respondenten wordt gevraagd hoe veilig zij zich de afgelopen vier weken voelden op de plek waar zij wonen, specifiek in relatie tot gaswinning. Antwoorden worden gegeven op een 5-puntsschaal (1 = zeer onveilig, 5 = zeer veilig). Risicoperceptie wordt gemeten met drie items. Respondenten geven een inschatting van de kans dat zij: 1) een aardbeving meemaken, 2) schade aan hun woning oplopen door gaswinning (materiële schade), en 3) gewond raken door een aardbeving (lichamelijk letsel). Ook deze items worden beantwoord op een 5-puntsschaal (1 = zeer kleine kans, 5 = kans is zeer groot). De drie items over risicoperceptie worden omgepoold, zodat hogere scores op alle items samen een groter gevoel van veiligheid en een lagere risicoperceptie weerspiegelen.
Vertrouwen	Respondenten konden aangeven hoeveel vertrouwen ze in verschillende overheden en instanties hadden, zoals Instituut Mijnbouwschade Groningen, Nationaal Coördinator Groningen, Commissie Mijnbouwschade en gaswinningsbedrijf Vermilion ² . Scores lopen van 1 (helemaal geen vertrouwen) tot 5 (heel veel vertrouwen).

Noot: Bij alle vragen waren de antwoordopties ‘weet niet’ en/of ‘geen mening’ mogelijk. Deze antwoordopties zijn niet meegenomen in de analyses, omdat ze geen geldige waarden vormen voor de ordinale of ratio-uitkomstmaten in de regressiemodellen.

2.2.3 Attitude ten opzichte van het voortzetten/stoppen van gaswinning op verschillende locaties

Naast deze kernindicatoren zijn in de metingen voor het Drents Panel ook enkele specifieke thema's aan de orde gekomen. In dit rapport zullen we naast de kernindicatoren één specifiek thema uitlichten. Over de andere specifieke thema's zullen aparte publicaties volgen.

In de eerste vragenlijst van Gronings Perspectief over de gaswinningsproblematiek in Drenthe, is in een open slotvraag gevraagd of deelnemers iets misten wat voor hen relevant was. Het meest genoemde punt was dat men graag de eigen mening wilde geven over de besluiten t.a.v. de gaswinning en hoe het daarmee verder zou moeten gaan. Daarom is in de

² Vermilion is een in Drenthe bekend gaswinningsbedrijf dat gas wint uit kleine velden. In meting 1 noemden meerdere respondenten in een open vraag dit bedrijf als een voor hen belangrijke organisatie.

tweede en derde meting expliciet gevraagd of respondenten vinden dat de gaswinning kan worden voortgezet in de kleine gasvelden in Drenthe en Groningen, en in de gasopslag bij Norg. Daarnaast is gevraagd wat zij ervan vinden dat de gaswinning in het Groningenveld is stopgezet. Ook is gevraagd of respondenten vinden dat er voldoende alternatieve energiebronnen beschikbaar zijn ter vervanging van gas. Antwoorden konden worden gegeven op een schaal van 1 (helemaal oneens) tot 5 (helemaal eens).

2.3 Analyse

2.3.1 Schadevraag

Om de hoeveelheid schade door bodembeweging in Drenthe in kaart te brengen, hebben we beschrijvende analyses uitgevoerd. Per meting is bekeken hoeveel respondenten geen schade, één keer schade of meerdere keren schade rapporteerden. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen respondenten in het grensgebied met Groningen en respondenten in de rest van Drenthe. Wat betreft de veronderstelde oorzaak van bodembeweging die tot schade aan de woning heeft geleid, is per meting berekend welk percentage respondenten een specifieke oorzaak noemde. Voor deze vraag waren er meer antwoorden per respondent mogelijk. Ook hierbij hebben we onderscheid gemaakt tussen het grensgebied met Groningen en de rest van Drenthe.

2.3.2 Kernindicatoren

Voor de kernindicatoren (gezondheid, emoties, sociale relaties, ervaren veiligheid, risicoperceptie en vertrouwen) hebben we getoetst of verschillen tussen schadegroepen en veranderingen over tijd statistisch significant zijn. Daarbij is gekeken naar veranderingen tussen de eerste en tweede meting (april 2024 - oktober 2024), tussen de tweede en derde meting (oktober 2024 - april 2025), en over de gehele meetperiode (april 2024 - april 2025). Ook is onderzocht of schadegroepen een vergelijkbaar of verschillend veranderingspatroon over tijd vertonen. Bij alle toetsen is gecontroleerd voor geslacht, leeftijd en opleiding, zodat we het effect van schade kunnen vaststellen bovenop de bekende effecten van deze demografische factoren.

2.3.3 Voortzetten of stoppen van gaswinning op verschillende locaties

Voor attitudes ten opzichte van het voortzetten of stoppen van gaswinning uit verschillende locaties is per stelling getoetst of er significante verschillen bestaan tussen schadegroepen, en of de mate van instemming is veranderd tussen oktober 2024 en april 2025. Ook hier is gecontroleerd voor demografische kenmerken zoals leeftijd, geslacht en opleidingsniveau, zodat we kunnen vaststellen in hoeverre de hoeveelheid schade samenhangt met de

houding ten opzichte van gaswinning op verschillende locaties, los van andere factoren.

De statistische toetsen gebruikt voor de analyses in paragrafen 2.3.2. en 2.3.3. zijn opgenomen in Bijlage IIa.

3 Schadevraag

Samenvatting

- In het grensgebied met Groningen rapporteert ongeveer 65% van de respondenten één of meerdere keren schade als gevolg van bodembeweging. In de rest van Drenthe is dit ongeveer 11%
- Van de respondenten in het grensgebied met Groningen schrijft 33-35% die schade toe aan gaswinning in Drenthe, 18-26% aan gaswinning in Groningen. Ongeveer de helft van de respondenten noemt beide oorzaken. Daarnaast noemt ongeveer 25% van deze respondenten gasopslag als oorzaak.
- Respondenten in de rest van Drenthe schrijven schade door bodembeweging vooral toe aan de kleinere gasvelden in Drenthe (37-45%)

In dit hoofdstuk geven we een overzicht van het aantal respondenten met schade in Drenthe. Daarnaast laten we zien welke veronderstelde oorzaken van schade aan de woning door de respondenten worden genoemd.

3.1 Hoeveelheid schade

Ongeveer 65% van de respondenten in het grensgebied met Groningen geeft aan één of meerdere keren schade te hebben (tabel 3.1: 63% in meting 1; 65% in meting 2; 68% in meting 3). Daarentegen geeft maar ongeveer 11% van de respondenten in de rest van Drenthe aan één of meerdere keren schade te hebben (tabel 3.1: 9% in meting 1; 11% in meting 2; 12% in meting 3).

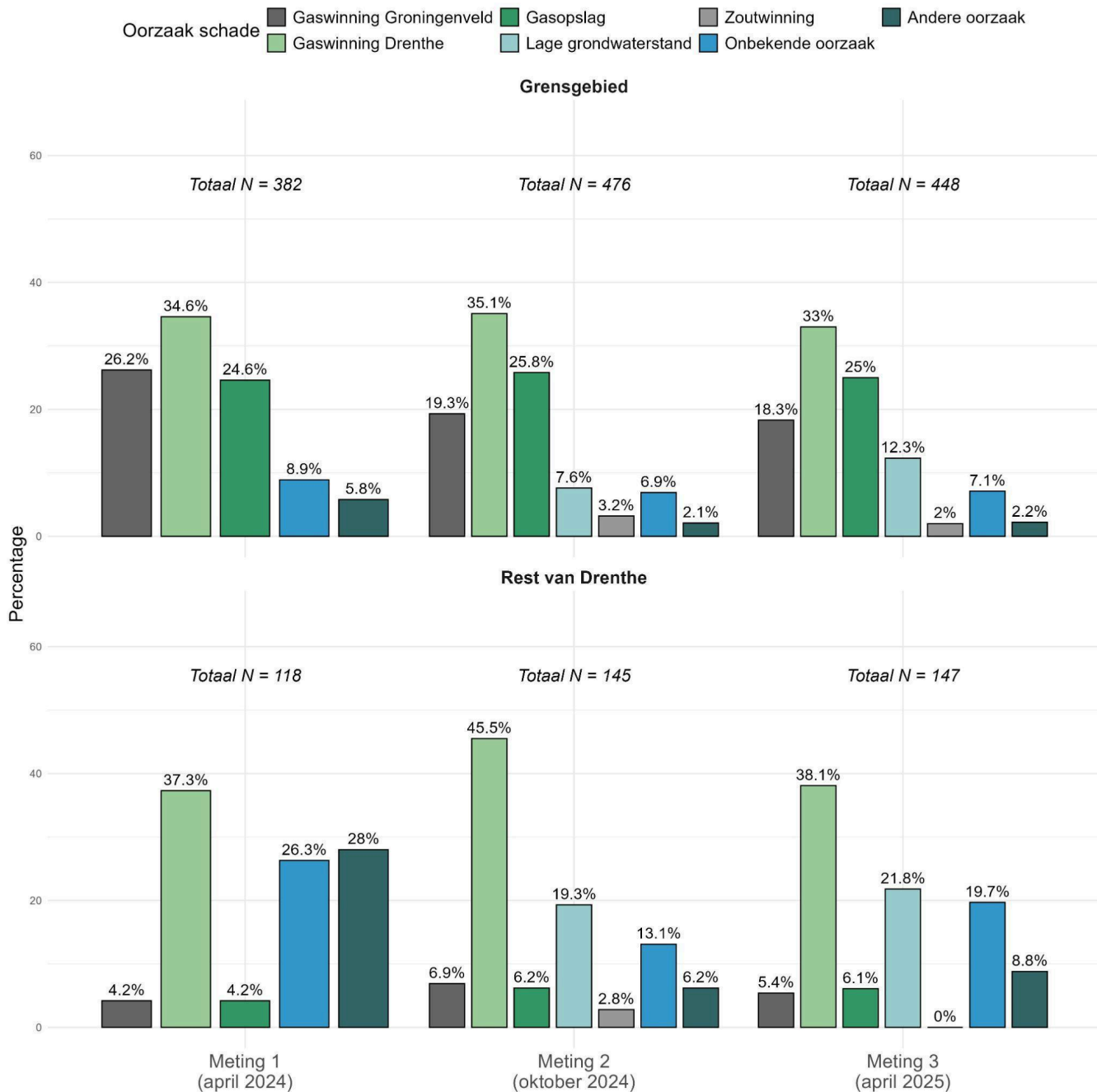
Tabel 3.1. Aantal respondenten (*N*) per schadegroep, weergegeven per meting en locatie in Drenthe, gebaseerd op de ingevulde schadevraag.

	Meting 1 (april 2024)	Meting 2 (oktober 2024)	Meting 3 (april 2025)
<i>Grensgebied</i>			
Geen schade	<i>N</i> = 149 (38%)	<i>N</i> = 150 (34%)	<i>N</i> = 128 (32%)
Eén keer schade	<i>N</i> = 130 (33%)	<i>N</i> = 131 (30%)	<i>N</i> = 140 (36%)
Meerdere keren schade	<i>N</i> = 117 (30%)	<i>N</i> = 150 (35%)	<i>N</i> = 126 (32%)
<i>Rest van Drenthe</i>			
Geen schade	<i>N</i> = 883 (91%)	<i>N</i> = 748 (89%)	<i>N</i> = 680 (88%)
Eén keer schade	<i>N</i> = 60 (6%)	<i>N</i> = 62 (7%)	<i>N</i> = 53 (7%)
Meerdere keren schade	<i>N</i> = 32 (3%)	<i>N</i> = 34 (4%)	<i>N</i> = 42 (5%)

3.2 Oorzaak van schade

We vroegen respondenten wat volgens hen de oorzaak van de bodembeweging was die leidde tot schade aan de woning. Voor deze vraag waren meerdere antwoorden per respondent mogelijk. Figuur 3.2 toont het percentage respondenten per oorzaak, voor ieder van de drie metingen. Van de 65% van de respondenten in het grensgebied met Groningen die aangeven één of meerdere keren schade te hebben (tabel 3.1) schrijft tussen de 33% en 35% de schade toe aan gaswinning in de kleinere gasvelden in Drenthe, en tussen de 18% en 26% aan de gaswinning in het Groningenveld. Ongeveer de helft van deze respondenten (58% in meting 1; 57% in meting 2; 47% in meting 3) geeft zowel de gaswinning in Groningen als in Drenthe aan. Naast gaswinning noemt ongeveer 25% van de respondenten uit het grensgebied gasopslag als oorzaak van schade, in de rest van Drenthe noemt slechts 4 tot 6% deze oorzaak. Andere oorzaken, zoals het grondwaterpeil, worden maar door enkele respondenten genoemd.

Figuur 3.2. Percentage respondentent per oorzaak van bodembeweging die volgens hen leidde tot schade aan de woning, weergegeven per meting. Meerdere antwoorden per respondent mogelijk³

³ In meting 1 konden respondentent "Lage grondwaterstand" en "Zoutwinning" niet aangeven als oorzaak van schade. Deze antwoordcategorieën zijn in meting 2 toegevoegd omdat ze relatief vaak in de open opmerkingen bij de eerste vragenlijst genoemd werden.

4 Impact van schade op kernindicatoren

Samenvatting

- Respondenten met meerdere keren schade rapporteren een slechtere ervaren gezondheid dan respondenten zonder schade. Ook rapporteren respondenten met schade meer stressgerelateerde klachten dan respondenten zonder schade.
- Hoewel stressgerelateerde klachten voor alle respondenten zijn toegenomen in de periode tussen april 2024 en april 2025, is hun geestelijke gezondheid in deze periode juist iets verbeterd.
- Meerdere keren schade hangt samen met minder hoop en meer gevoelens van machteloosheid en boosheid. Hoewel we tussen de afzonderlijke metingen wat schommelingen vonden in machteloosheid en boosheid, vonden we over het hele onderzoeksjaar bezien voor geen van de emoties significante veranderingen.
- Respondenten met meerdere keren schade ervaren minder sterke sociale relaties dan respondenten uit andere schadegroepen.
- Respondenten met meerdere keren schade ervaren minder veiligheid en hebben een hogere risicoperceptie dan respondenten met één keer schade, die weer minder veiligheid ervaren en een hogere risicoperceptie hebben dan respondenten zonder schade. In de loop van het onderzoeksjaar is bij alle respondenten het veiligheidsgevoel toegenomen en de risicoperceptie afgenomen.
- Het vertrouwen in de Rijksoverheid, provincie en gemeente is tussen april 2024 en april 2025 afgenomen bij alle respondenten, ongeacht hun schadegroep. Voor de gemeente geldt bovendien dat respondenten met schade minder vertrouwen hebben dan respondenten zonder schade.
- Het vertrouwen in IMG, NCG en gaswinningsbedrijf Vermilion (zie voetnoot 2) is gedurende het onderzoeksjaar ook gedaald, bij alle schadegroepen. Respondenten met meerdere keren schade hebben meer vertrouwen in IMG, maar juist minder vertrouwen in SodM dan andere schadegroepen. Respondenten met één keer schade hebben meer vertrouwen in de NCG en de Commissie Mijnbouwschade dan andere schadegroepen.
- In zowel Drenthe als Groningen scoren respondenten met meerdere keren schade in dezelfde meetperiode ongunstiger op kernindicatoren dan respondenten zonder schade. De scores zijn over het algemeen wel ongunstiger in Groningen. Het trapsgewijze patroon, waarbij respondenten met één keer schade slechter scoren dan degenen zonder schade, maar beter dan degenen met meerdere keren schade, zien we ook sterker terug in Groningen dan in Drenthe. In Drenthe zijn de verschillen vooral zichtbaar tussen respondenten met meerdere keren schade en

respondenten zonder schade.

- Wat betreft de ontwikkeling van gezondheid zien we tijdens deze meetperiode in beide provincies een verbetering in geestelijke gezondheid. Stressgerelateerde klachten nemen alleen in Groningen af, in Drenthe nemen deze klachten toe.
- Als we kijken naar de ontwikkeling in emoties over dezelfde meetperiode, valt op dat respondenten in Groningen meer hoop en minder machteloosheid en boosheid rapporteren, terwijl deze emoties in Drenthe stabiel blijven.
- We zien in de loop van het jaar een verbetering van sociale relaties in Groningen, maar niet in Drenthe. Toch worden de sociale relaties in Drenthe over het geheel genomen nog steeds beter ervaren dan in Groningen.
- Gedurende het onderzoeksjaar zien we in de Drentse metingen een verbetering in ervaren veiligheid en risicoperceptie, maar in de metingen in diezelfde periode in Groningen is deze verbetering niet te zien.
- In beide provincies neemt het vertrouwen in overheden (Rijksoverheid, provincie en gemeente) en instanties (IMG en NCG) overwegend af tijdens het onderzoeksjaar.

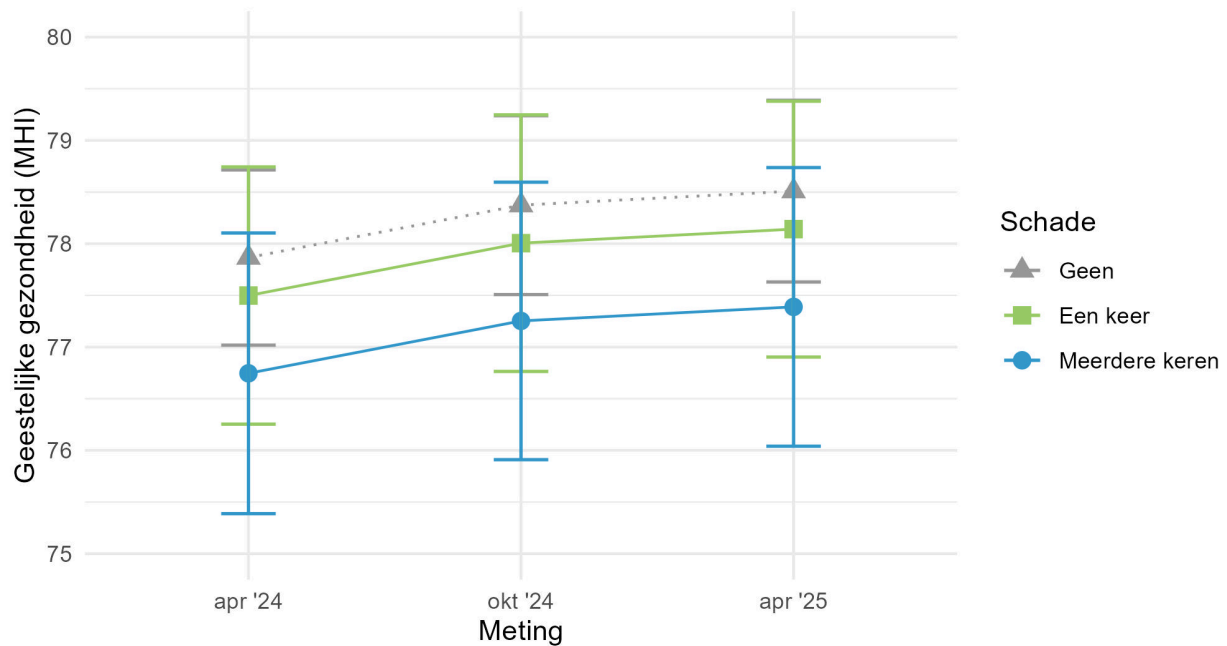
In dit hoofdstuk geven we een overzicht van ontwikkelingen in de kernindicatoren in de periode tussen april 2024 en april 2025, in heel Drenthe, uitgesplitst naar de drie schadegroepen (geen schade, één keer schade en meerdere keren schade). Een nadere toelichting op de wijze waarop de gemiddelden in de figuren zijn berekend is te vinden in bijlage IIb.

4.1 Gezondheid

4.1.1 Geestelijke gezondheid

Geestelijke gezondheid is geschaald van 0-100, waarbij een hogere score duidt op een betere gezondheid. De gemiddelde score in Drenthe, over alle groepen en metingen, is 77,8. Respondenten uit verschillende schadegroepen verschillen niet significant van elkaar in geestelijke gezondheid. De trend over het gehele onderzoeksjaar toont voor alle respondenten een significante verbetering in geestelijke gezondheid (Figuur 4.1.1).

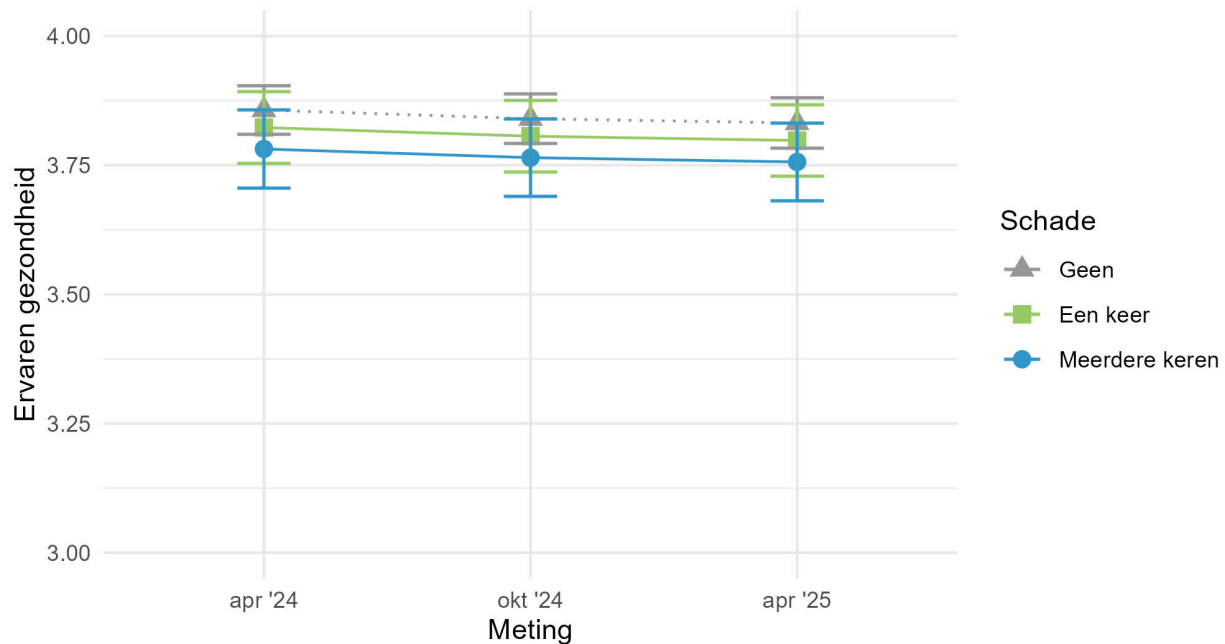
Figuur 4.1.1. Geestelijke gezondheid, als functie van de tijd (meting april 2024 - april 2025) en het al dan niet hebben van (meerdere keren) schade, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen ($N = 3642$).

4.1.2 Ervaren gezondheid

Ervaren gezondheid is gemeten op een schaal van 1 (erg slecht) tot 5 (uitstekend). De gemiddelde score in Drenthe is 3,8 op deze schaal. Respondenten met meerdere keren schade rapporteren een slechtere ervaren gezondheid dan respondenten zonder schade (Figuur 4.1.2). Over de loop van het onderzoeksjaar zijn er geen significante veranderingen.

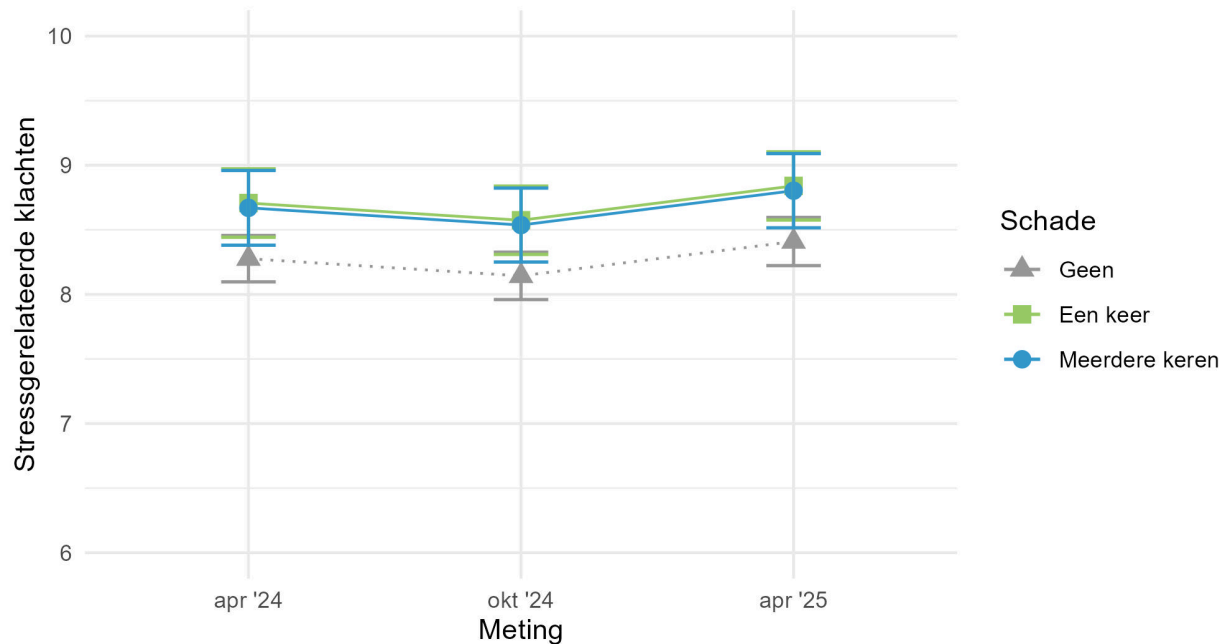
Figuur 4.1.2. Ervaren gezondheid, als functie van de tijd (meting april 2024 - april 2025) en het al dan niet hebben van (meerdere keren) schade, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen ($N = 3677$).

4.1.3 Stressgerelateerde klachten

De score op stressgerelateerde klachten kan van 4 t/m 24 lopen, waarbij een hogere score 'meer klachten' en dus 'minder gezond' betekent. De gemiddelde score in Drenthe is 8,6 op deze schaal. Respondenten met schade rapporteren daarbij meer klachten dan respondenten zonder schade (Figuur 4.1.3). Dit verband is het sterkst bij respondenten met één keer schade. Bij respondenten met meerdere keren schade is dit verband ook aanwezig, maar minder sterk. Hoewel het aantal stressgerelateerde klachten in geen van de groepen significant veranderde tussen de eerste en tweede meting, is er wel een toename tussen de tweede en derde meting. Als we kijken naar het verloop gedurende het hele onderzoeksjaar, dan zien we ook een stijging in stressgerelateerde klachten onder alle respondenten, ongeacht de schadegroep waarin zij zich bevinden.

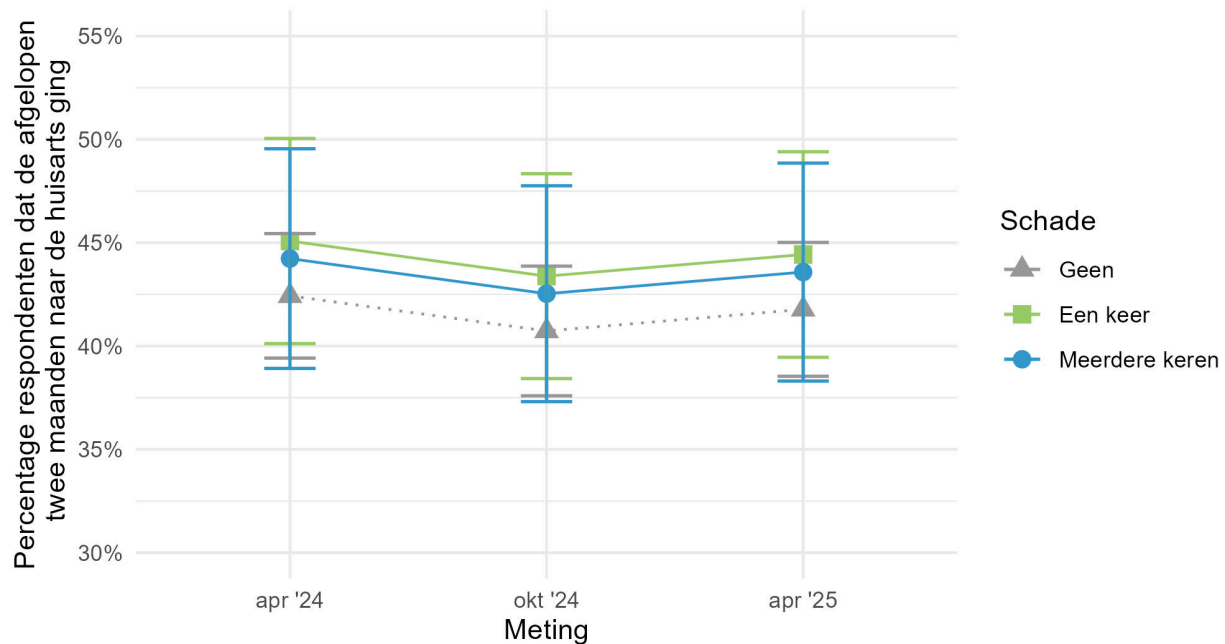
Figuur 4.1.3. Stressgerelateerde klachten, als functie van de tijd (meting april 2024 - april 2025) en het al dan niet hebben van (meerdere keren) schade, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen ($N = 3677$).

4.1.4 Huisartsenbezoek

Gemiddeld is 43% van de respondenten in de afgelopen twee maanden met de huisarts in contact geweest. Er zijn geen verschillen tussen schadegroepen in dit zelfgerapporteerde contact. Door de tijd heen zijn ook geen veranderingen zichtbaar (Figuur 4.1.4).

Figuur 4.1.4. Huisartsbezoek, als functie van de tijd (meting april 2024 - april 2025) en het al dan niet hebben van (meerdere keren) schade, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen ($N = 3684$).

4.2. Emoties

4.2.1 Hoop

Alle emoties zijn gemeten op een schaal van 1 (nooit) tot 6 (voortdurend). Voor hoop is de gemiddelde score in Drenthe 3,8 op deze schaal. Respondenten met meerdere keren schade voelen zich minder hoopvol dan zowel respondenten met één keer schade als respondenten zonder schade (Figuur 4.2a). Het verschil is het grootst ten opzichte van de groep zonder schade. Over het onderzoeksjaar heen zijn geen significante veranderingen zichtbaar.

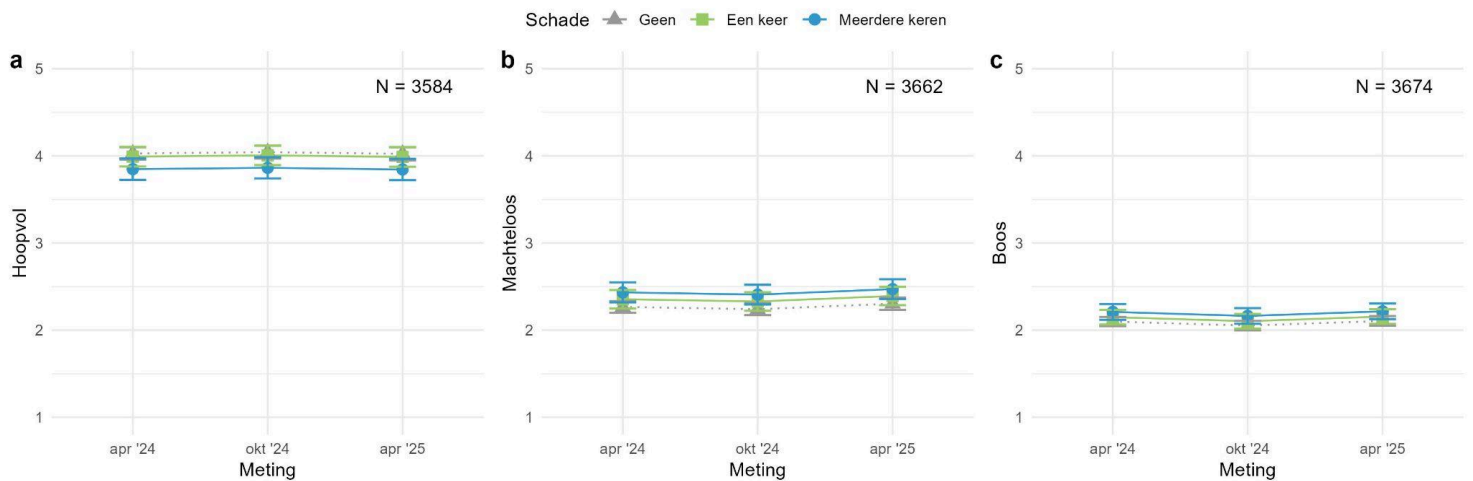
4.2.2 Machteloos

De gemiddelde score voor machteloosheid is 2,4 op de schaal van 1 tot 6. Respondenten met meerdere keren schade voelen zich machtelozer dan respondenten zonder schade (Figuur 4.2b). Hoewel de zelfgerapporteerde machteloosheid tussen de eerste en tweede meting niet significant veranderde, zien we tussen de tweede en derde meting wel een toename. Deze toename geldt voor alle respondenten, ongeacht schadegroep. Over de gehele meetperiode (april 2024–april 2025) gezien is er geen significante stijging of daling in gevoel van machteloosheid.

4.2.3 Boos

De gemiddelde score voor boosheid is 2,1 op de schaal van 1 tot 6. Respondenten met meerdere keren schade voelen zich meer boos dan respondenten zonder schade (Figuur 4.2c). De verschillen in de loop van de tijd illustreren hier dat emoties beweeglijk zijn: zelfgerapporteerde boosheid nam af, onder alle respondenten, tussen de eerste en tweede meting, maar neemt weer toe tussen de tweede en derde meting. Wanneer we kijken naar het verloop van de hele meetperiode (april 2024 - april 2025) zien we dan ook geen significante stijging of daling in zelfgerapporteerde boosheid.

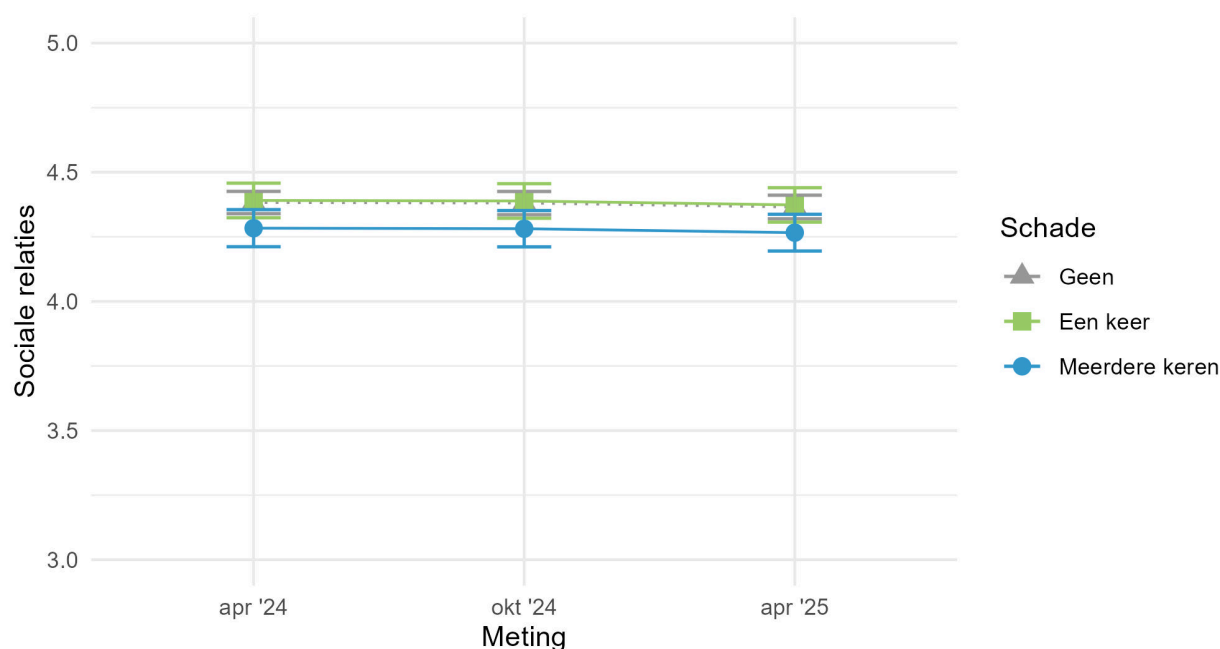
Figuur 4.2. Hoop (a), machteloosheid (b) en boosheid (c), als functie van de tijd (meting april 2024 - april 2025) en het al dan niet hebben van (meerdere keren) schade, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

4.3 Sociale relaties

De score voor de sterkte van sociale relaties is samengesteld uit verschillende items en loopt van 1 tot 5, waarbij een hogere score sterkere sociale relaties aangeeft. De gemiddelde score is in Drenthe 4,3 op deze schaal. Respondenten met meerdere keren schade rapporteren daarbij iets minder sterke sociale relaties dan respondenten met één keer schade en respondenten zonder schade (Figuur 4.3). Dit verschil is het grootst ten opzichte van de groep met één keer schade. Er zijn geen significante veranderingen gedurende het onderzoeksjaar.

Figuur 4.3. Sociale relaties, als functie van de tijd (meting april 2024 - april 2025) en het al dan niet hebben van (meerdere keren) schade, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen ($N = 2375$).

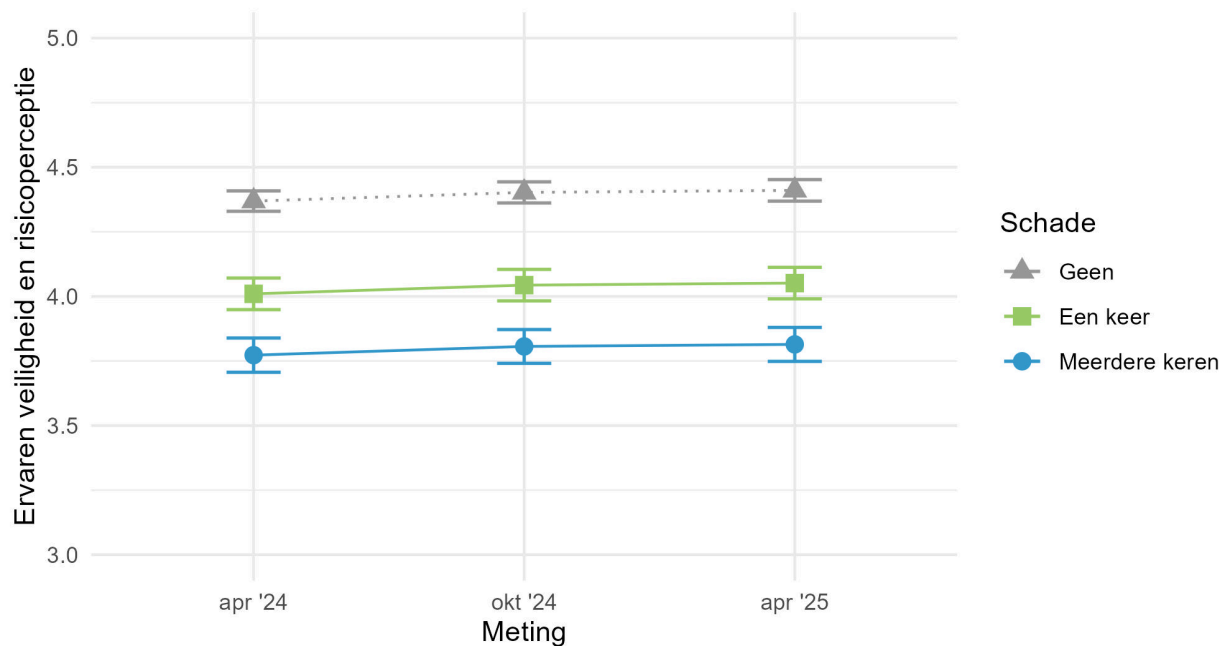

4.4 Ervaren veiligheid en risicoperceptie

De schaal voor ervaren veiligheid en risicoperceptie is samengesteld uit verschillende items en loopt van 1 tot 5, waarbij een hogere score een groter gevoel van veiligheid en een lagere risicoperceptie betekent. De gemiddelde score is in Drenthe 4,2 op deze schaal.

Respondenten die meerdere keren schade hebben ervaren voelen zich het minst veilig en hebben de hoogste risicoperceptie. Zij worden gevolgd door respondenten met één keer schade, die zich ook minder veilig voelen en een hogere risicoperceptie hebben dan respondenten zonder schade (Figuur 4.4). Het verschil in ervaren veiligheid en risicoperceptie is het grootst tussen de groep met meerdere keren schade en de groep zonder schade en het kleinst tussen de groep met meerdere keren schade en de groep met één keer schade. Alle respondenten, ongeacht de schadegroep waarin zij zich bevinden, rapporteren tijdens de tweede meting een hoger gevoel van veiligheid en een lagere risicoperceptie dan tijdens de eerste meting. Tussen de tweede en derde meting is geen significante verandering gevonden. Over de gehele meetperiode (april 2024 - april 2025) gezien is er een significante toename in veiligheidsgevoel en een afname in risicoperceptie bij alle respondenten, ongeacht hun schadegroep.

Figuur 4.4. Ervaren veiligheid en risicoperceptie, als functie van de tijd (meting april 2024 - april 2025) en het al dan niet hebben van (meerdere keren) schade, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen ($N = 3368$).

4.5 Vertrouwen

4.5.1 Rijksoverheid

De schaal voor alle vragen naar vertrouwen loopt van 1 (helemaal geen vertrouwen) tot 5 (heel veel vertrouwen). De gemiddelde score voor de Rijksoverheid is in Drenthe 2,6 op deze schaal. Respondenten uit verschillende schadegroepen verschillen niet van elkaar in dit vertrouwen. Ongeacht de schadegroep waarin zij zich bevinden, rapporteren alle respondenten tijdens de tweede meting minder vertrouwen in de Rijksoverheid dan tijdens de eerste meting. Tijdens de derde meting is het vertrouwen opnieuw en sterker afgenomen ten opzichte van de tweede meting. Over de gehele meetperiode (april 2024 - april 2025) zien we dan ook een afname in vertrouwen in de Rijksoverheid bij alle respondenten, ongeacht hun schadegroep (Figuur 4.5a).

4.5.2 Provincie

De gemiddelde score voor vertrouwen in de provincie is in Drenthe 3,0 op de schaal van 1 tot 5. Het vertrouwen in de provincie verschilt niet tussen schadegroepen. Wel rapporteren alle respondenten in de tweede meting minder vertrouwen dan tijdens

de eerste meting. Bij de derde meting daalde het vertrouwen verder ten opzichte van de tweede meting, maar deze afname was minder sterk dan die tussen de eerste en tweede meting. Over de gehele meetperiode (april 2024 - april 2025) zien we dan ook een afname in vertrouwen in de provincie bij alle respondenten, ongeacht hun schadegroep (Figuur 4.5b).

4.5.3 Gemeente

De gemiddelde score voor vertrouwen in de gemeente is 3,0. Respondenten met schade hebben minder vertrouwen in de gemeente dan respondenten zonder schade (Figuur 4.5c). Dit effect van schade op vertrouwen in de gemeente is sterker voor respondenten met meerdere keren schade dan voor respondenten met één keer schade. Alle respondenten, ongeacht schadegroep, rapporteren daarnaast in de tweede meting minder vertrouwen dan tijdens de eerste meting. Ook in de derde meting nam het vertrouwen verder en sterker af, ten opzichte van de tweede meting. Over de gehele meetperiode (april 2024 - april 2025) zien we dan ook dat respondenten minder vertrouwen hebben gekregen in de gemeente, ongeacht hun schadegroep.

4.5.4 Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG)

De gemiddelde score voor vertrouwen in het IMG is in Drenthe 2,4 op de schaal van 1 tot 5. Respondenten met schade hebben meer vertrouwen in het IMG dan respondenten zonder schade (Figuur 4.5d). Dit effect van schade op vertrouwen in IMG is sterker voor respondenten met één keer schade dan voor respondenten met meerdere keren schade. Hoewel het vertrouwen in IMG voor geen van de schadegroepen significant veranderde tussen de eerste en tweede meting, nam het wel af tussen de tweede en derde meting. Over de gehele meetperiode (april 2024 - april 2025) zien we daardoor wel een afname in het vertrouwen in de IMG voor respondenten uit alle schadegroepen.

4.5.5 Nationaal Coördinator Groningen (NCG)

De gemiddelde score voor vertrouwen in de NCG is in Drenthe 2,5. Respondenten met één keer schade hebben meer vertrouwen in de NCG dan respondenten zonder schade en respondenten met meerdere keren schade (Figuur 4.5e). Dit effect is sterker in de vergelijking met respondenten zonder schade dan met respondenten met meerdere keren schade. Het vertrouwen in de NCG nam bij alle respondenten zowel tussen de eerste en tweede meting als tussen de tweede en derde meting af, waarbij de afname tussen de tweede en derde meting sterker was. Over de gehele meetperiode (april 2024 - april 2025) is het vertrouwen in de NCG voor respondenten uit alle schadegroepen dan ook afgenomen.

4.5.6 Commissie Mijnbouwschade

De gemiddelde score voor vertrouwen in de Commissie Mijnbouwschade is ongeveer 2,3. Respondenten met één keer schade hebben meer vertrouwen in Commissie Mijnbouwschade dan respondenten zonder schade (Figuur 4.5f). Het vertrouwen in Commissie Mijnbouwschade is alleen in april 2025 gemeten.

4.5.7 Vermilion

Vermilion is een in Drenthe bekend gaswinningsbedrijf dat gas wint uit kleine velden. Het is in de tweede meting toegevoegd aan de lijst met organisaties in de vraag naar vertrouwen, omdat in de eerste meting meerdere respondenten dit bedrijf in een open vraag noemden als een voor hen belangrijke organisatie. Het vertrouwen in het bedrijf is relatief laag: het scoort gemiddeld een twee of lager op de schaal van 1 tot 5 (Figuur 4.5g), terwijl het vertrouwen in de andere organisaties daar altijd boven ligt. Respondenten uit verschillende schadegroepen verschillen niet in hun vertrouwen in het bedrijf. Tussen oktober 2024 en april 2025 is het vertrouwen in Vermilion voor alle respondenten, ongeacht hun schadegroep, verder afgenomen.

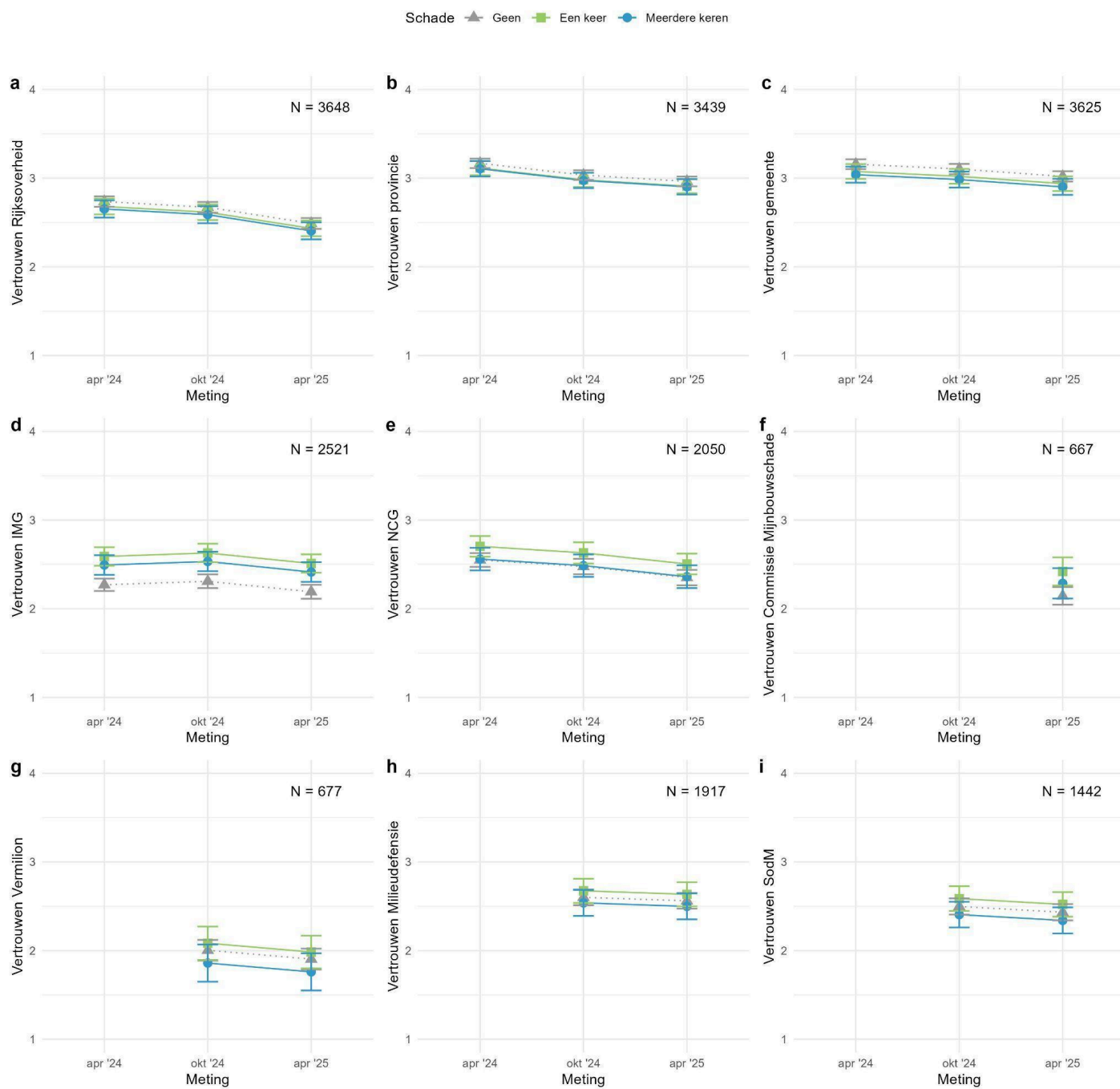
4.5.8 Milieudefensie

Net als Vermilion, is Milieudefensie in de tweede meting toegevoegd aan de lijst met organisaties, omdat respondenten in een open vraag in de eerste meting het noemden als een voor hen belangrijke organisatie. De gemiddelde score voor vertrouwen is voor Milieudefensie 2,6. Respondenten uit verschillende schadegroepen verschillen niet in dat vertrouwen. Ook verandert het vertrouwen in Milieudefensie voor geen van de schadegroepen significant tussen oktober 2024 en april 2025 (Figuur 4.5h).

4.5.9 Staatstoezicht op de Mijnen (SodM)

De gemiddelde score voor vertrouwen in SodM is in Drenthe 2,4. Respondenten met meerdere keren schade hebben minder vertrouwen in SodM dan respondenten met maar één keer schade (Figuur 4.5i). Voor geen van de schadegroepen verandert het vertrouwen in SodM significant in de periode oktober 2024 - april 2025.

Figuur 4.5. Vertrouwen in overheden en instanties, als functie van de tijd (meting april 2024 - april 2025) en het al dan niet hebben van (meerdere keren) schade, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

4.6 Impact van schade in Drenthe en Groningen

In de volgende sectie maken we een globale vergelijking van de impact van schade door gaswinning op kernindicatoren in Drenthe en Groningen over de periode april 2024 - april 2025, met aandacht voor terugkerende patronen. De grafieken met resultaten voor de kernindicatoren in Groningen staan in Bijlage III. Over het algemeen zijn de scores op de kernindicatoren in Groningen ongunstiger dan in Drenthe. In elke paragraaf benoemen we dit verschil in scores kort; het doel van de vergelijking is echter om te bepalen of de patronen in Drenthe overeenkomen met die in Groningen. Voor de vergelijking van de tijdspatronen hebben we gegevens uit Groningen gebruikt voor dezelfde meetperiode als in Drenthe (april 2024 – april 2025). Omdat deze meetperiode afwijkt van die in andere publicaties over de Groningse resultaten, kunnen de waargenomen veranderingen over tijd enigszins afwijken van de trends in deze publicaties. Deze analyse dient dus niet als voortzetting of vervanging van eerder trendonderzoek in Groningen vanuit Gronings Perspectief.

4.6.1 Gezondheid

Respondenten in Groningen scoren op vrijwel alle gezondheidsindicatoren iets slechter dan respondenten in Drenthe. De geestelijke gezondheid ligt in Groningen lager (bijvoorbeeld 75,4 versus 78,3 in Drenthe voor respondenten zonder schade, op de schaal van 0 tot 100), en ook de ervaren algemene gezondheid is iets minder gunstig (rond 3,7 in Groningen tegenover circa 3,8 in Drenthe op de schaal van 1 tot 5). Stressgerelateerde symptomen komen in Groningen vaker voor dan in Drenthe, vooral bij mensen met meerdere keren schade (score 9,2 versus 8,7 op de schaal van 4 t/m 24, waarbij een hogere score een slechtere gezondheid is). We kunnen niet uitsluiten dat deze gezondheidsverschillen tussen de provincies ook samen kunnen hangen met demografische verschillen in de bevolking van Groningen en Drenthe. De gemiddelde scores zijn echter wel op individueel niveau gecorrigeerd voor de effecten van leeftijd, geslacht en opleidingsniveau.

Wat betreft de verschillen tussen schadegroepen zien we dat in zowel Drenthe als Groningen respondenten met meerdere keren schade in de meetperiode een slechtere ervaren gezondheid rapporteren en meer stressgerelateerde klachten dan respondenten zonder schade. In Groningen geldt dit ook voor geestelijke gezondheid, maar in Drenthe vinden we hierin geen verschil tussen de schadegroepen. In Groningen zien we daarnaast ook gezondheidsverschillen tussen respondenten met één keer schade en geen schade, in ervaren gezondheid en huisartsbezoek. Over de periode april 2024 - april 2025 verbeterde de geestelijke gezondheid onder alle respondenten in zowel Groningen als Drenthe. Stressklachten namen in Drenthe toe, terwijl ze in Groningen juist afnamen. Daarnaast zien we alleen in Groningen een toename in huisartsbezoek.

4.6.2 Emoties

Respondenten in Groningen scoren op de drie gemeten emoties heen iets minder gunstig dan in Drenthe. De ervaren hoop ligt in Groningen gemiddeld net onder de 4 (op een schaal van 1 tot 6), tegenover iets boven de 4 in Drenthe. Groningers voelen zich daarnaast gemiddeld wat machtelozer, respondenten met meerdere keren schade scoren bijvoorbeeld 2,63 vs. 2,44 in Drenthe. Voor boosheid zijn de verschillen in gemiddelde scores tussen de provincies gering.

Zowel in Drenthe als Groningen ervaren respondenten met meerdere keren schade minder hoop, meer machteloosheid en meer boosheid dan respondenten zonder schade. Voor machteloosheid laten de Groninger metingen een duidelijker trapsgewijs patroon zien dan de metingen in Drenthe: respondenten met één keer schade zitten in Groningen duidelijker tussen de twee andere schadegroepen in. Hoewel we in Drenthe geen significante veranderingen in emoties zien over de periode april 2024 - april 2025, zien we een toename van hoop en een afname van machteloosheid en boosheid onder alle respondenten in Groningen.

4.6.3 Sociale relaties

In zowel Groningen als Drenthe scoren de sociale relaties gemiddeld een score van ruim 4 op een schaal van 1 tot 5. In Drenthe ligt deze score gemiddeld ongeveer 0,3 punt hoger dan in Groningen. Respondenten met meerdere keren schade ervaren echter in beide provincies wel minder sterke sociale relaties in hun dorp of buurt dan respondenten uit andere schadegroepen. Daarnaast zien we in Drenthe geen significante veranderingen over de periode april 2024 - april 2025, terwijl respondenten uit alle schadegroepen in Groningen over diezelfde tijdsperiode betere sociale relaties rapporteren.

4.6.4 Ervaren veiligheid en risicoperceptie

Respondenten in Groningen voelen zich iets minder veilig en hebben een hogere risicoperceptie dan in Drenthe, met een verschil van gemiddeld ongeveer 0,4 punt op een schaal van 1 tot 5. Zowel in Drenthe als in Groningen ervaren respondenten met meerdere keren schade minder veiligheid en zien zij meer risico's dan respondenten met één keer schade. Respondenten met één keer schade ervaren op hun beurt weer minder veiligheid en hebben een hogere risicoperceptie dan degenen zonder schade. Ook zien we in Drenthe over de periode april 2024 - april 2025 onder alle respondenten een verbetering in het ervaren veiligheidsgevoel en risicoperceptie. In Groningen zien we in deze periode geen significante veranderingen.

4.6.5 Vertrouwen in de Rijksoverheid, provincie en gemeente

Het vertrouwen in overheden is in beide provincies relatief laag. Respondenten geven op de schaal van 1 tot 5 gemiddeld een score van 2,5 voor de Rijksoverheid en een score 3 voor provincie en gemeente, waarbij Drenthe steeds iets hoger scoort dan Groningen met een verschil van ongeveer 0,2 punt in iedere schadegroep.

In Drenthe hangt het vertrouwen in de gemeente samen met het wel of niet hebben van schade: respondenten met schade hebben minder vertrouwen in de gemeente dan respondenten zonder schade. Voor de Rijksoverheid en provincie zien we in Drenthe geen verschillen tussen schadegroepen. In Groningen maakt de hoeveelheid schade verschil: hier zien we dat respondenten met meerdere keren schade minder vertrouwen hebben in de Rijksoverheid, provincie en gemeente. Verder zien we over de meetperiode (april 2024 - april 2025) in beide provincies dezelfde ontwikkeling: het vertrouwen in de Rijksoverheid en provincie daalt onder alle respondenten. Daarnaast is in Drenthe in deze periode ook het vertrouwen in de gemeente gedaald.

4.6.6 Vertrouwen in IMG en NCG

Het vertrouwen in de IMG ligt gemiddeld over beide provincies op 2,4 en het vertrouwen in de NCG⁴ op 2,5 (schaal van 1 tot 5). In Drenthe hebben respondenten met schade meer vertrouwen in het IMG dan respondenten zonder schade. Daarnaast hebben respondenten met één keer schade het meeste vertrouwen in de NCG. In Groningen zien we over deze meetperiode een vergelijkbaar patroon: ook daar hebben respondenten met één keer schade meer vertrouwen in zowel het IMG als de NCG vergeleken met respondenten uit andere schadegroepen. Over de periode april 2024 - april 2025 zien we dat in zowel Drenthe als Groningen het vertrouwen in de NCG onder alle respondenten afneemt. Ook is in Drenthe het vertrouwen in IMG onder alle respondenten in deze periode afgenomen.

⁴ De NCG heeft geen werkgebied in Drenthe, maar respondenten in Drenthe geven aan deze organisatie wel te kennen.

5 Attitude ten opzichte van het voortzetten/stoppen van gaswinning op verschillende locaties

Samenvatting

- Het merendeel van de respondenten is het niet eens met de stelling dat de gaswinning uit kleine velden in Drenthe en Groningen mag doorgaan; dit geldt vooral voor degenen met schade.
- Respondenten met meerdere keren schade staan negatief tegenover het gebruik van het gas uit de gasopslag bij Norg. Respondenten zonder schade staan daar neutraler tegenover.
- De meeste respondenten zijn het eens met de stelling dat er nooit meer gas gewonnen moet worden uit het gesloten Groningenveld, dit geldt voor degenen met één keer schade sterker dan voor degenen zonder schade.
- Respondenten uit alle schadegroepen staan in april 2025 iets minder afwijzend tegenover gaswinning uit alle bovengenoemde locaties dan in oktober 2024.
- De meeste respondenten, ongeacht schadegroep, denken dat er voldoende alternatieven voor gas zijn. Wel zijn ze daar in april 2025 iets minder positief over dan in oktober 2024.

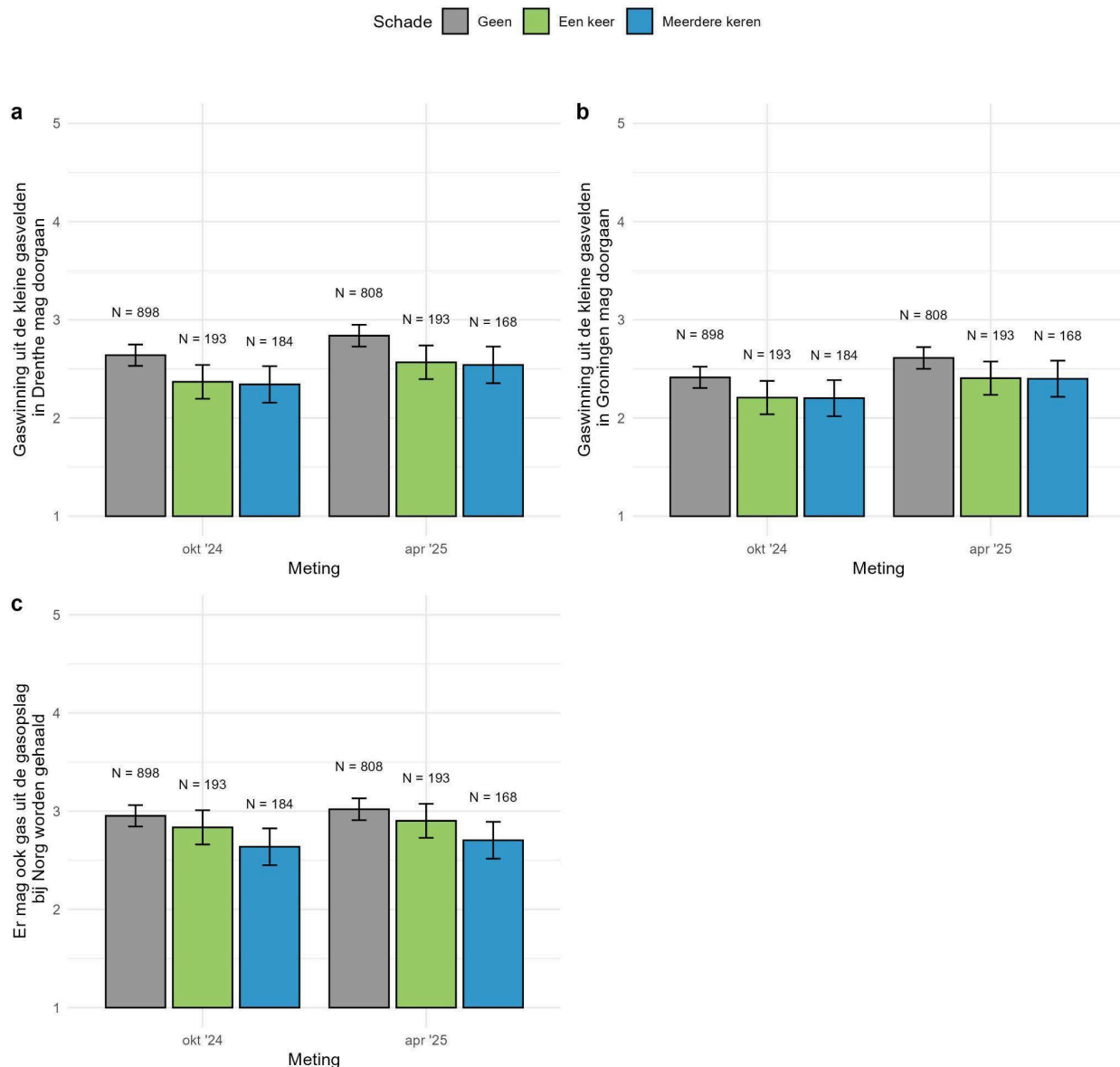
Naast de kernindicatoren heeft Gronings Perspectief in meting 2 (oktober 2024) en meting 3 (april 2025) onderzocht hoe bewoners in Drenthe denken over het voortzetten of stoppen van gaswinning op verschillende locaties. Hiervoor is gebruikgemaakt van stellingen over gaswinning uit de kleine gasvelden in zowel Drenthe als Groningen, het gebruik van gas uit de gasopslag bij Norg, de gaswinning uit het Groningenveld, en de beschikbaarheid van alternatieve energiebronnen. In dit hoofdstuk laten we de resultaten zien van deze stellingen, uitgesplitst naar de drie schadegroepen (geen schade, één keer schade en meerdere keren schade). De antwoorden konden steeds gegeven worden op een schaal van 1 (helemaal oneens) tot 5 (helemaal eens). Voor een nadere toelichting op de wijze waarop de gemiddelden in de figuren zijn berekend, zie bijlage IIb.

5.1 Gaswinning uit de kleine gasvelden en gebruik van de gasopslag bij Norg

Het merendeel van de respondenten is het niet eens met de stelling dat de gaswinning uit kleine velden in Drenthe en Groningen mag doorgaan (Figuur 5.1a-b). Respondenten met schade zijn het daar echter wel minder mee eens dan respondenten zonder schade. Tussen de tweede en derde meting is deze afwijzende houding bij alle respondenten wat minder

sterk geworden, ongeacht hun schadegroep. Daarnaast staan respondenten met meerdere keren schade ook negatiever tegenover het gebruik van gas uit de gasopslag bij Norg dan respondenten zonder schade, die daar neutraler tegenover staan (Figuur 5.1c).

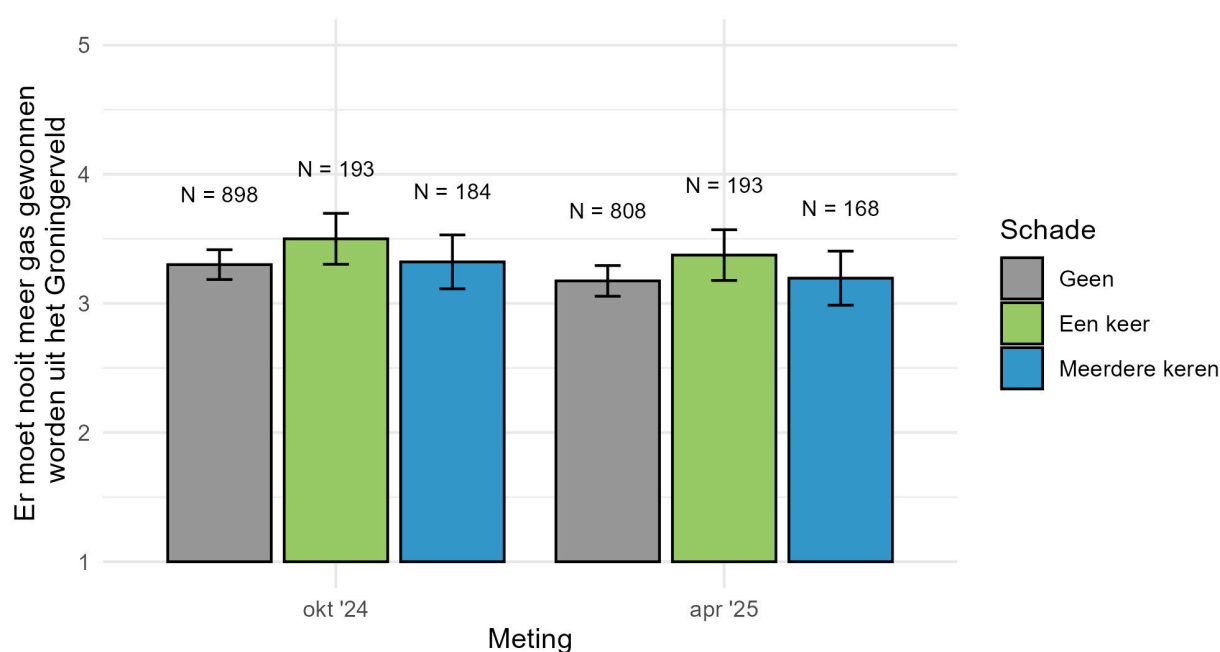
Figuur 5.1. Instemming met gaswinning uit de kleine velden in Drenthe (a), in Groningen (b) en gebruik van de gasopslag in oktober 2024 en april 2025, naar schadegroep, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

5.2 Sluiting van het Groningenveld

De meeste respondenten zijn het eens met de stelling dat er nooit meer gas gewonnen moet worden uit het gesloten Groningenveld (Figuur 5.2). Dit geldt sterker voor respondenten met één keer schade dan voor respondenten zonder schade. Tussen de tweede en derde meting is de instemming met deze stelling bij alle respondenten iets minder sterk geworden, ongeacht de schadegroep.

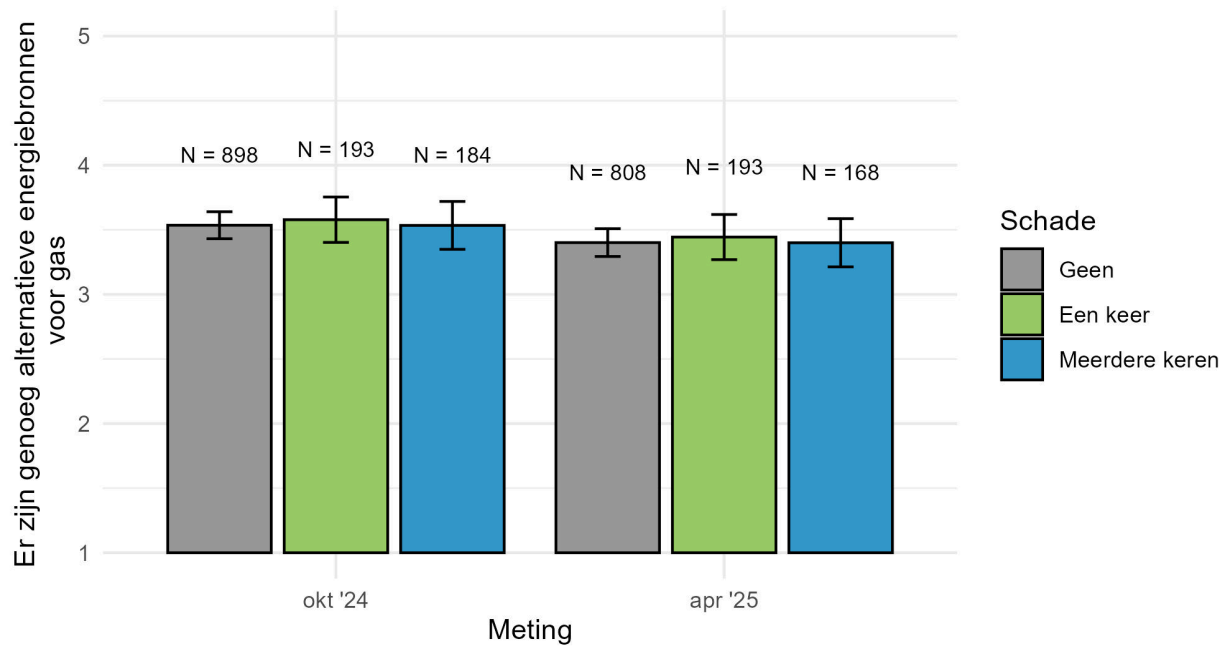
Figuur 5.2. Instemming met de stelling "Er moet nooit meer gas gewonnen worden uit het Groningenveld" in oktober 2024 en april 2025, uitgesplitst naar het al dan niet hebben van (meerdere keren) schade, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

5.3 Alternatieve energiebronnen

De meeste respondenten, uit alle schadegroepen, denken dat er voldoende alternatieven voor gas beschikbaar zijn (Figuur 5.3.). In april 2025 zijn ze daar iets minder positief over dan in oktober 2024.

Figuur 5.3. Instemming met de stelling "Er zijn genoeg alternatieve energiebronnen voor gas" in oktober 2024 en april 2025, uitgesplitst naar het al dan niet hebben van (meerdere keren) schade, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

6 Beschouwing

Het doel van dit onderzoek was om inzicht te geven in de ervaren schade en psychosociale effecten van de gaswinning in de provincie Drenthe. Daarvoor zijn drie vragenlijsten afgenomen bij leden van het Drents Panel, tussen april 2024 en april 2025.

In deze beschouwing worden de onderzoeksvragen beantwoord die de basis vormden voor de analyses. Daarna wordt in de conclusie een reflectie gegeven op de resultaten en vooruitgeblikt op het voorlopig laatste deel van dit onderzoek in Drenthe en op mogelijk verder vervolgonderzoek.

6.1 Beantwoording onderzoeksvragen

Onderzoeksvraag 1: Hoeveel inwoners van Drenthe ervaren schade aan hun woning als gevolg van bodembeweging, en door welk soort bodembeweging is dat volgens hen veroorzaakt?

Bijna een derde van de respondenten in heel Drenthe heeft één of meer keren schade ervaren, in het gebied aan de grens van Groningen is dat ongeveer 65%. Respondenten in het grensgebied met Groningen schrijven deze schade vooral toe aan gaswinning uit zowel de kleinere gasvelden in Drenthe als het Groningenveld. In de rest van Drenthe wordt schade voornamelijk toegeschreven aan de kleinere gasvelden in Drenthe. Daarnaast wordt gasopslag relatief vaak genoemd als oorzaak van schade. Enkele respondenten noemen nog andere oorzaken, zoals het grondwaterpeil.

Onderzoeksvraag 2: Heeft de schade door gaswinning en de afhandeling daarvan effecten op gezondheid, emoties, sociale relaties, gevoel van veiligheid en vertrouwen in Drenthe?

Schade, en dan vooral meerdere keren schade, heeft in Drenthe negatieve effecten op verschillende kernindicatoren. Respondenten met meerdere keren schade ervaren een slechtere gezondheid en meer stressgerelateerde klachten dan respondenten zonder schade. De groep met één keer schade heeft eveneens meer stressgerelateerde klachten dan respondenten zonder schade. Degenen met meerdere keren schade voelen zich het minst veilig en hebben de hoogste risicoperceptie, gevolgd door degenen met één keer schade, in vergelijking met de groep zonder schade. Het vertrouwen in instanties varieert wat naar schadegroep en type instantie. Zo hebben degenen met één of meerdere keren schade meer vertrouwen in de IMG dan degenen zonder schade, terwijl het vertrouwen in de NCG en de Commissie Mijnbouwschade alleen hoger is bij degenen met één keer schade. Beide schadegroepen hebben minder vertrouwen in de gemeente dan respondenten zonder schade. Tot slot zien we dat meerdere keren schade hebben een negatief effect heeft op

gevoelens van machteloosheid en boosheid, en op de sterkte van de sociale relaties die respondenten ervaren.

Onderzoeksvraag 3: Zijn deze effecten consistent in de tijd, of verbeteren of verergeren ze?

De effecten van gaswinningsschade op gezondheid, vertrouwen, veiligheid en sociale relaties zijn voor een deel stabiel, maar laten ook verschuivingen over tijd zien. Stressgerelateerde klachten namen tussen april 2024 en april 2025 toe bij alle respondenten, terwijl de geestelijke gezondheid juist verbeterde. Gevoelens van machteloosheid en boosheid lieten over de gehele meetperiode geen verandering zien. Het veiligheidsgevoel verbeterde en de risicoperceptie nam af tussen oktober 2024 en april 2025. Tegelijkertijd daalde het vertrouwen in overheden en instanties IMG en NCG bij alle schadegroepen.

Onderzoeksvraag 4: Vertonen de effecten van schade dezelfde patronen als in de provincie Groningen? Zijn er opmerkelijke verschillen?

In zowel (Noord-)Drenthe als Groningen scoren respondenten met meerdere keren schade in dezelfde meetperiode structureel slechter op gezondheid, vertrouwen, emoties, veiligheid en sociale verbondenheid dan inwoners zonder schade. De scores in Groningen zijn wel ongunstiger dan in Drenthe. In Groningen is het trapsgewijze patroon tussen de schadegroepen sterker zichtbaar: respondenten met één keer schade zitten daar duidelijk tussen de groepen met geen en meerdere keren schade in. In Drenthe zijn vooral de verschillen tussen mensen met meerdere keren schade en mensen zonder schade meer uitgesproken; het midden valt daar minder op.

Wat betreft de ontwikkeling over tijd, zien we in dezelfde meetperiode ook verschillen tussen beide provincies. In beide regio's verbetert de geestelijke gezondheid, maar stressgerelateerde klachten nemen toe in Drenthe en af in Groningen, al blijven ze in Groningen wel hoger. Ook in emoties verschilt het beeld: in Groningen rapporteren mensen meer hoop en minder machteloosheid en boosheid, terwijl deze in Drenthe stabiel blijven. Sociale relaties verbeteren in Groningen, maar niet in Drenthe. Ervaren veiligheid en risicoperceptie ontwikkelen zich in deze periode alleen in Drenthe gunstig. Ten slotte daalt het vertrouwen in de meeste overheden en instanties over deze meetperiode in beide provincies.

Hoewel de impact van schade dus in beide provincies zichtbaar is in de drie metingen, komt het patroon in Groningen consistent en uitgesprokener naar voren. Daarnaast verschilt de ontwikkeling door de tijd op meerdere kernindicatoren tussen de provincies.

Onderzoeksvraag 5: Hoe denken Drenten over het voortzetten of stoppen van gaswinning op verschillende locaties?

Drenten met schade door gaswinning zijn kritischer over het voortzetten van gaswinning dan inwoners zonder schade. Vooral mensen met meerdere keren schade staan negatiever tegenover gaswinning uit de kleine gasvelden en gebruik van het gas uit de gasopslag bij Norg, terwijl mensen met één keer schade vooral kritisch zijn over het Groningenveld. Tegelijkertijd is in april 2025 de afwijzing van gaswinning voor alle locaties iets minder sterk dan in oktober 2024, ook onder mensen met schade. Ook zien we in dezelfde periode wat meer twijfel over de beschikbaarheid van voldoende alternatieve energiebronnen.

6.2 Reflectie en conclusie

Het onderzoek in Drenthe bevestigt het beeld dat bekend is uit Groningen: schade, en vooral meerdere keren schade, is niet alleen een technisch probleem maar heeft ook psychosociale en gezondheidsgevolgen. Wel zijn de effecten in Groningen sterker, met een duidelijker trapsgewijze opbouw naar ernst. Wat betreft de houding tegenover gaswinning zien we dat de ervaring met schade invloed heeft op de opinie over het al dan niet voortzetten ervan. Het vertrouwen in gaswinningsbedrijf Vermilion, dat in Drenthe bekend is door gaswinning uit kleine velden, is lager dan het vertrouwen in alle andere instanties. Tegelijkertijd neemt de afwijzing van gaswinning in kleine velden iets af, misschien vanwege toenemende zorgen over de beschikbaarheid van alternatieve energiebronnen.

Tussen april 2024 en april 2025 neemt het veiligheidsgevoel licht toe, terwijl het vertrouwen in de overheid juist afneemt en stressklachten toenemen. Op het eerste gezicht lijken deze ontwikkelingen strijdig. Het veiligheidsgevoel hangt echter waarschijnlijk vooral samen met de directe ervaring van aardbevingen en schade, en kan zijn toegenomen doordat er in 2023 en 2024 minder bevingen groter dan 1,5 waren dan in de jaren ervoor (SodM, 2025; KNMI, 2025). Stress en vertrouwen hangen daarentegen vaak sterk samen met de ervaringen met schadeafhandeling en herstel, die voortduren. Een positief punt hierbij is dat respondenten met schade meer vertrouwen hebben in de IMG dan respondenten zonder schade en dat dit het sterkst is voor degenen met één keer schade. Dit lijkt erop te wijzen dat ervaring met het IMG het vertrouwen juist iets vergroot. Dit zou mogelijk samen kunnen hangen met het feit dat er in Drenthe veel aanvragen zijn voor de vaste vergoeding van 10.000 euro.

Het is mogelijk dat de daling in het vertrouwen in de overheid in de loop van het onderzoeksjaar mede wordt beïnvloed door onduidelijkheid rond Maatregel 29 van Nij

Begun⁵ voor Noord-Drenthe. Deze subsidie is bedoeld om woningen in Groningen en de Noord-Drentse gemeenten te isoleren en te verduurzamen, maar voor veel bewoners is nog steeds niet duidelijk welke woningen in aanmerking komen, wanneer zij kunnen aanvragen en welke maatregelen precies worden vergoed. Ingewikkelde regels en onvolledige informatie kunnen leiden tot frustratie en wantrouwen, zoals juist de geschiedenis van de gaswinningsproblematiek heeft laten zien.

Dit onderzoek vond plaats vóór de aardbeving in Zeerijp van 14 november 2025. Binnen Gronings Perspectief is direct na deze aardbeving een extra vragenlijst uitgezet onder respondenten in Groningen en Noord-Drenthe. In een volgend rapport zullen de effecten van deze nieuwe beving worden gepresenteerd. Daarna zal in april 2026 het voorlopig laatste deel van het Gronings Perspectief onderzoek in Drenthe uitgevoerd worden. Deze meting zal verdere inzichten bieden in hoe de gevolgen van gaswinning zich in deze provincie ontwikkelen, met aandacht voor mogelijke trends zoals we die zien bij respondenten in Groningen. Ook verdient het herstel van vertrouwen in overheden en instanties nadrukkelijk aandacht. Om deze ontwikkelingen goed te kunnen blijven monitoren, is een voortzetting van het onderzoek in Drenthe over langere tijd nodig. Dit vervolgonderzoek zou zich daarnaast kunnen richten op de zorgen die in Drenthe leven over de gevolgen van bodembeweging door andere bronnen, zoals gasopslag en zoutwinning.

⁵ Nij Begun is een kamerbrief, verstuurd op 25 april 2023, waarin door het toenmalige kabinet 50 maatregelen zijn voorgesteld met als doel het schadeherstel en de versterkingsoperatie in Groningen milder, makkelijker en menselijker te maken, gebaseerd op suggesties van bewoners, maatschappelijke organisaties, regionale overheden, het IMG en de NCG.

Referenties

Berwick, D. M., Murphy, J. M., Goldman, P. A., Ware Jr, J. E., Barsky, A. J., & Weinstein, M. C. (1991). Performance of a five-item mental health screening test. *Medical Care*, 169-176.

D'Amore, C., Lichtenberg, L., Kanis, B., Douma, F., van der Molen, J., Berends, S., Boendermaker, M., Scherpenzeel, A., & Dückers, M. (2025). *De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024*.

Dückers, M., Kanis, B., Van der Molen, J., Gerbecks, J., Boendermaker, M., Berends, S., & Stroebe, K. (2023). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2021 en 2022: Eindrapport Gronings Perspectief fase 3. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.

Kanis, B., D'Amore, C., van der Molen, J., Berends, S., Rozema, M., Scherpenzeel, A., Scheffelaar, J., Boendermaker, M., & Dückers, M. (2024). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2023: Gronings Perspectief fase 4. Rijksuniversiteit Groningen.

KNMI (2025). Jaaroverzicht aardbevingen 2024. Geraadpleegd op 18 november 2025, op: [KNMI - Jaaroverzicht aardbevingen 2024](#)

Leach, C. W., Van Zomeren, M., Zebel, S., Vliek, M. L., Pennekamp, S. F., Doosje, B., Ouwerkerk, J. W., & Spears, R. (2008). Group-level self-definition and self-investment: A hierarchical (multicomponent) model of in-group identification. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95(1), 144-165.

Scherpenzeel, A., Rozema, M., & Kanis, B. (2024). *Gaswinningsproblematiek raakt ook Drenthe: schade en psychosociale impact voorbij de provinciegrens*.

Seo, D., Tsou, K. A., Ansell, E. B., Potenza, M. N., & Sinha, R. (2014). Cumulative adversity sensitizes neural response to acute stress: association with health symptoms. *Neuropsychopharmacology*, 39(3), 670-680.

SodM, Staatstoezicht op de Mijnen (2025). Beoordeling rapportage NAM over de seismiciteit van het Groningen-gasveld in 2024. Geraadpleegd op 18 november 2025, op: [Beoordeling rapportage NAM over de seismiciteit van het Groningen-gasveld in 2024 | Staatstoezicht op de Mijnen](#)

Stroebe, K., Kanis, B., Boendermaker, M., de Jong, M., & Dückers, M. (2022). De psychosociale impact van schade en versterking: Stand van zaken 2021. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.

Van den Berg, B., Grievink, L., Yzermans, J., & Lebet, E. (2005). Medically unexplained physical symptoms in the aftermath of disasters. *Epidemiologic Reviews*, 27(1), 92-106.

Yzermans, J., Baliatsas, C., van Dulmen, S., & Van Kamp, I. (2016). Assessing non-specific symptoms in epidemiological studies: Development and validation of the symptoms and Perceptions (SaP) questionnaire. *International journal of hygiene and environmental health*, 219(1), 53-65.

Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G., & Farley, G. K. (1988). The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of Personality Assessment*, 52(1), 30-41.

Bijlage I

Tabel I. Indeling steekproefgebieden Drenthe op basis van postcode, met aantal respondenten (*N*) per meting dat de schadevraag heeft ingevuld.

	Dertien postcodegebieden waar minimaal 30% van de respondenten aangaf schade te hebben in de eerste meting	Postcodegebieden rest van Drenthe (controlegroep)
Postcodes	789, 835, 930, 931, 932, 933, 934, 946, 947, 948, 965, 976	709, 770, 774, 775, 776, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 808, 838, 843, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 951, 952, 953, 957, 973
Aantal respondenten meting 1 (april 2024)	<i>N</i> = 396	<i>N</i> = 975
Aantal respondenten meting 2 (oktober 2024)	<i>N</i> = 431	<i>N</i> = 844
Aantal respondenten meting 3 (april 2025)	<i>N</i> = 394	<i>N</i> = 775

Bijlage II

II.a Toelichting statistische toetsen

Voor zowel de kernindicatoren (gezondheid, emoties, sociale relaties, ervaren veiligheid, vertrouwen in overheden en instanties) als de stellingen over attitudes ten opzichte van het voortzetten of stoppen van gaswinning hebben we lineaire regressiemodellen gebruikt. In deze modellen is “hoeveelheid schade” (geen schade vs. één keer schade vs. meerdere keren schade) opgenomen als voorspeller als nominale factor. Hierdoor konden we alle relevante vergelijkingen (geen schade vs. één keer schade, geen schade vs. meerdere keren schade, één keer schade vs. meerdere keren schade) afzonderlijk toetsen. Dit hebben we gedaan door de referentiecategorie per model aan te passen.

In alle lineaire regressiemodellen is daarnaast gecontroleerd voor demografische achtergrondkenmerken zoals geslacht, leeftijd en opleiding. Aangezien we deze variabelen slechts toevoegen aan onze modellen om het effect van schade te kunnen vaststellen bovenop de bekende effecten van deze demografische factoren, hebben we de effecten hiervan verder niet geïnterpreteerd.

Voor de kernindicatoren is verder onderzocht hoe deze zich ontwikkelen over de tijd, op basis van drie meetmomenten (april 2024, oktober 2024 en april 2025). Hiervoor is “meetmoment” (meting 1 vs. meting 2 vs. meting 3) in eerste instantie opgenomen als ordinale factor (met meting 2 als referentiecategorie). Op deze manier konden we de verschillen tussen meetmoment 1 vs. 2 en 2 vs. 3 afzonderlijk toetsen. In aanvullende lineaire regressiemodellen hebben we voor elke kernindicator meetmoment ook als ordinale voorspeller opgenomen. Hiermee konden we de lineaire trends over tijd vaststellen (oftewel de ontwikkeling van meetmoment 1 en 3, met inachtneming van meetmoment 2).

Voor de attitudes ten aanzien van het voortzetten/stoppen van gaswinning op verschillende locaties is de tijdsvergelijking beperkt tot meting 2 en 3, aangezien deze vragen alleen in die twee metingen zijn gesteld. Hierbij is meetmoment 3 vergeleken met meetmoment 2 om eventuele veranderingen in attitude tussen oktober 2024 en april 2025 te toetsen.

Tot slot zijn in gevallen waarin significante tijdseffecten zijn gevonden, aanvullende analyses uitgevoerd waarin de interactie tussen hoeveelheid schade en meetmoment is opgenomen in de lineaire regressiemodellen. Daarmee is onderzocht of veranderingen over tijd verschillen tussen schadegroepen.

II.b Interpretatie figuren

De figuren in dit rapport tonen de geschatte gemiddelden per schadegroep, gebaseerd op de lineaire regressiemodellen zoals hierboven beschreven. Deze weergegeven gemiddelden zijn dus niet de geobserveerde gemiddelden uit de data, maar zijn afkomstig uit de lineaire regressiemodellen waarbij we controleren voor demografische achtergrondkenmerken zoals geslacht, leeftijd en opleidingsniveau. De geschatte gemiddelden geven aan wat de verwachte score per groep is, als alle groepen vergelijkbaar zouden zijn qua deze demografische achtergrondkenmerken.

Bijlage III

Resultaten Groningen (april 2024, oktober 2024, april 2025)

Onderstaande resultaten over de kernindicatoren zijn gebaseerd op drie metingen (april 2024, oktober 2024 en april 2025) die door Gronings Perspectief zijn uitgevoerd onder deelnemers van het Groninger Panel⁶. Meer informatie over het Groninger Panel is te vinden in het rapport over 2024 (D'Amore et al., 2025).

Voor de vergelijking van de tijdspatronen hebben we gegevens uit Groningen geanalyseerd voor dezelfde meetperiode als in Drenthe (april 2024 – april 2025), inclusief gegevens van de meeting in april 2025 die nog niet in het laatste rapport over Groningen ((D'Amore et al., 2025) waren opgenomen. We hebben ervoor gekozen deze resultaten als bijlage aan dit rapport toe te voegen. Omdat de gebruikte meetperiode afwijkt van die in andere publicaties over de Groningse resultaten, kunnen de waargenomen veranderingen over tijd enigszins afwijken van de trends in deze publicaties. Deze meetgegevens zijn daarom niet geschikt om eerdere trendanalyses op basis van het Groninger Panel voort te zetten, aangezien de periode beperkt is tot een korter tijdvak.

Bij de analyses van de Groningse data hebben we een meer beperkte toetsing uitgevoerd dan voor Drenthe. Net als bij de analyses van de metingen van het Drents Panel is schade opgenomen als voorspeller als nominale factor (geen schade, één keer schade, meerdere keren schade), zodat alle relevante contrasten tussen schadecategorieën afzonderlijk konden worden getoetst. In alle modellen is gecontroleerd voor demografische achtergrondkenmerken (geslacht, leeftijd en opleiding), maar deze zijn niet verder geïnterpreteerd, aangezien ze enkel zijn opgenomen als controlevariabelen. Verder is voor de resultaten in deze bijlage uitsluitend gekeken naar de algemene lineaire trend over de tijd (oftewel de ontwikkeling van april 2024 tot april 2025, met inachtneming van het meetmoment in oktober 2024).

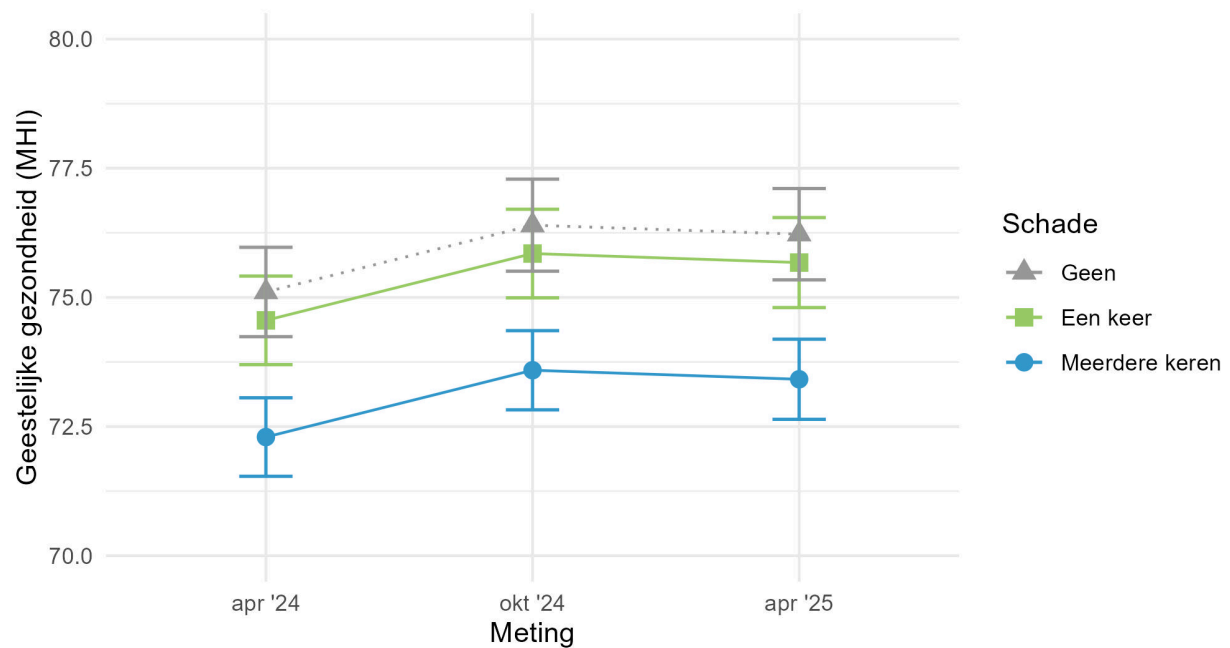
⁶ De resultaten in deze bijlage zijn voorlopige, niet eerder gepubliceerde resultaten.

III.a Gezondheid

III.a.1 Geestelijke gezondheid

Respondenten met meerdere keren schade rapporteren een slechtere geestelijke gezondheid dan respondenten met één keer schade en respondenten zonder schade (Figuur III.a.1). Over de periode april 2024 - april 2025 zien we dat de geestelijke gezondheid voor respondenten uit alle schadegroepen verbeterd.

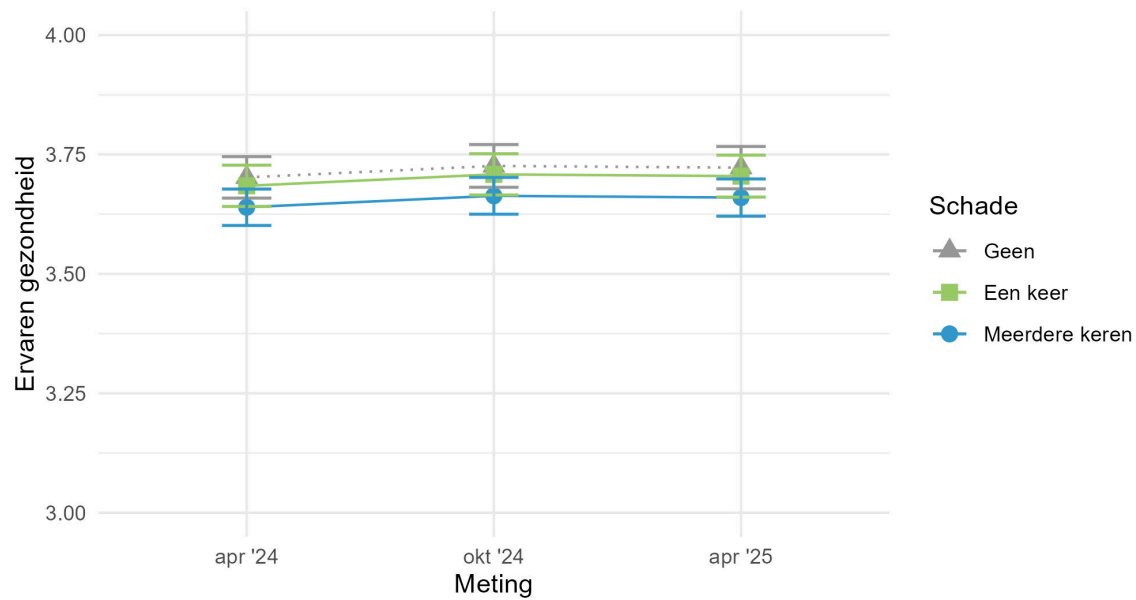
Figuur III.a.1 Geestelijke gezondheid, als functie van de tijd (april 2024 - april 2025) naar schadegroepen, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen ($N = 7089$).

III.a.2 Ervaren gezondheid

Respondenten met meerdere keren schade rapporteren een lagere ervaren gezondheid dan respondenten met één keer schade en respondenten zonder schade (Figuur III.a.2). In de periode april 2024 - april 2025 zien we geen significante veranderingen.

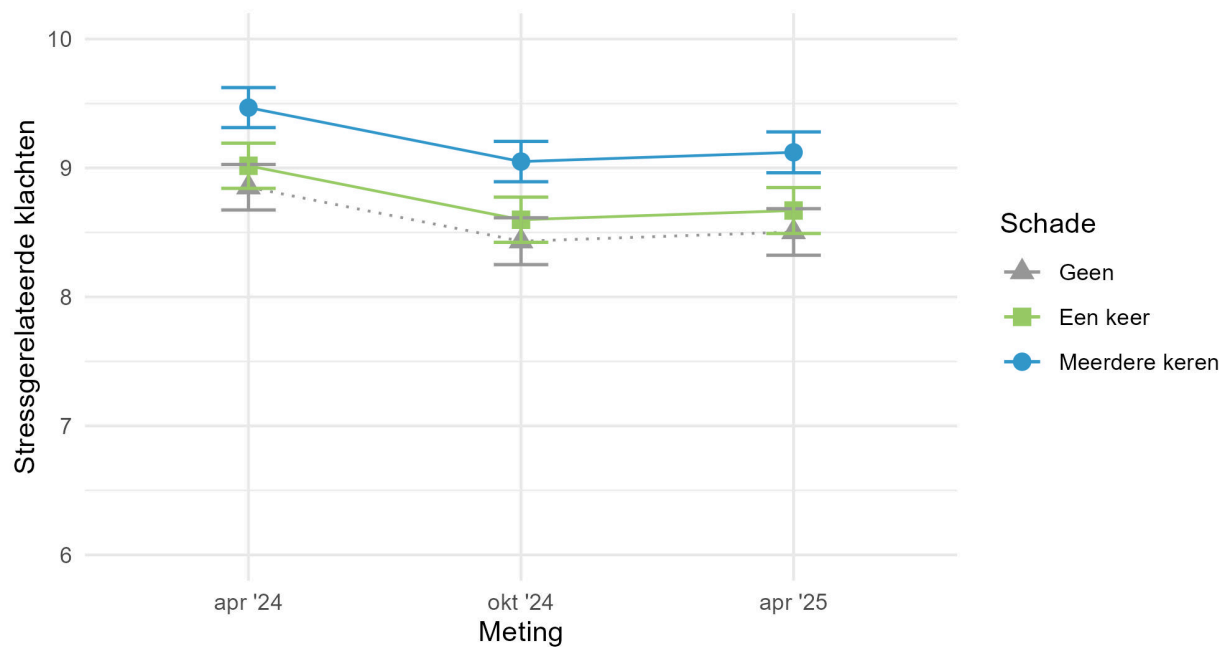
Figuur III.a.2. Ervaren gezondheid, als functie van de tijd (april 2024 - april 2025) naar schadegroepen, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen ($N = 7180$).

III.a.3 Stressgerelateerde klachten

Respondenten met meerdere keren schade rapporteren meer stressgerelateerde klachten dan respondenten met één keer schade en respondenten zonder schade (Figuur III.a.3). Over de periode april 2024 - april 2025 zien we dat respondenten uit alle schadegroepen minder stressgerelateerde klachten rapporteren.

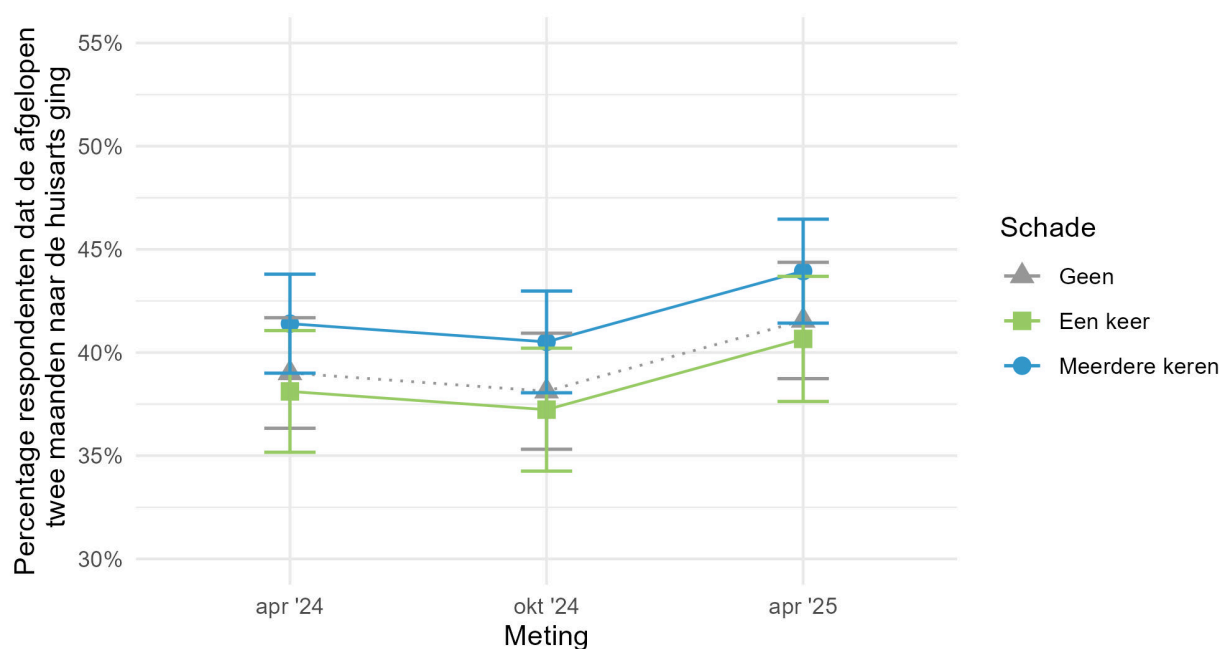
Figuur III.a.3. Stressgerelateerde klachten, als functie van de tijd (april 2024 - april 2025) naar schadegroepen, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen ($N = 7180$).

III.a.4 Huisartsenbezoek

Respondenten met meerdere keren rapporteren meer contact met de huisarts in de afgelopen twee maanden dan respondenten met één keer schade (Figuur III.a.4). Over de periode april 2024 - april 2025 zien we dat respondenten uit alle schadegroepen meer contact met de huisarts rapporteren.

Figuur III.a.4. Huisartsbezoek, als functie van de tijd (april 2024 - april 2025) naar schadegroepen, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen ($N = 7204$).

III.b Emoties

III.b.1 Hoop

Respondenten met meerdere keren schade ervaren minder hoop dan respondenten met één keer schade en respondenten zonder schade (Figuur III.b.a). Over de periode april 2024 - april 2025 zien we dat respondenten uit alle schadegroepen hoopvoller zijn geworden.

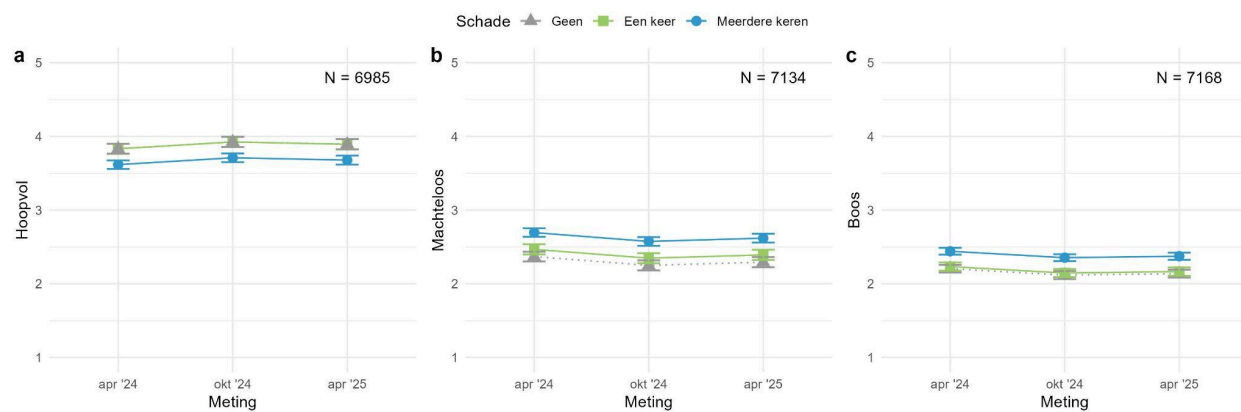
III.b.2. Machteloos

Respondenten met meerdere keren schade rapporteren meer machteloosheid dan respondenten met één keer schade die weer meer machteloosheid rapporteren dan respondenten zonder schade (Figuur III.b.a). Over de periode april 2024 - april 2025 zien we dat respondenten uit alle schadegroepen minder machteloosheid rapporteren.

III.b.3. Boos

Respondenten met meerdere keren schade rapporteren meer boosheid dan respondenten met één keer schade en respondenten zonder schade (Figuur III.b.c). In de periode april 2024 - april 2025 zien we dat respondenten uit alle schadegroepen minder boosheid rapporteren.

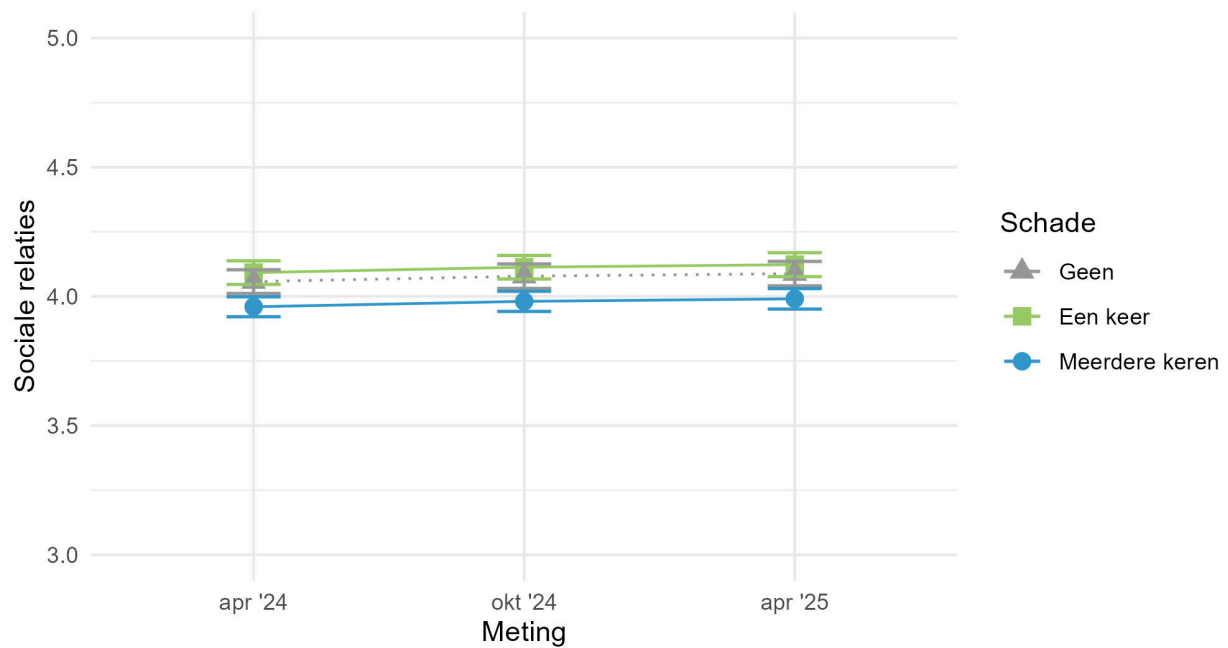
Figuur III.b. Hoop (a), machteloosheid (b) en boosheid (c), als functie van de tijd (april 2024 - april 2025) naar schadegroepen, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

III.c Sociale relaties

Respondenten met meerdere keren schade rapporteren slechtere sociale relaties dan respondenten met één keer schade en respondenten zonder schade (Figuur III.c). Over de periode april 2024 - april 2025 zien we dat respondenten uit alle schadegroepen betere sociale relaties rapporteren.

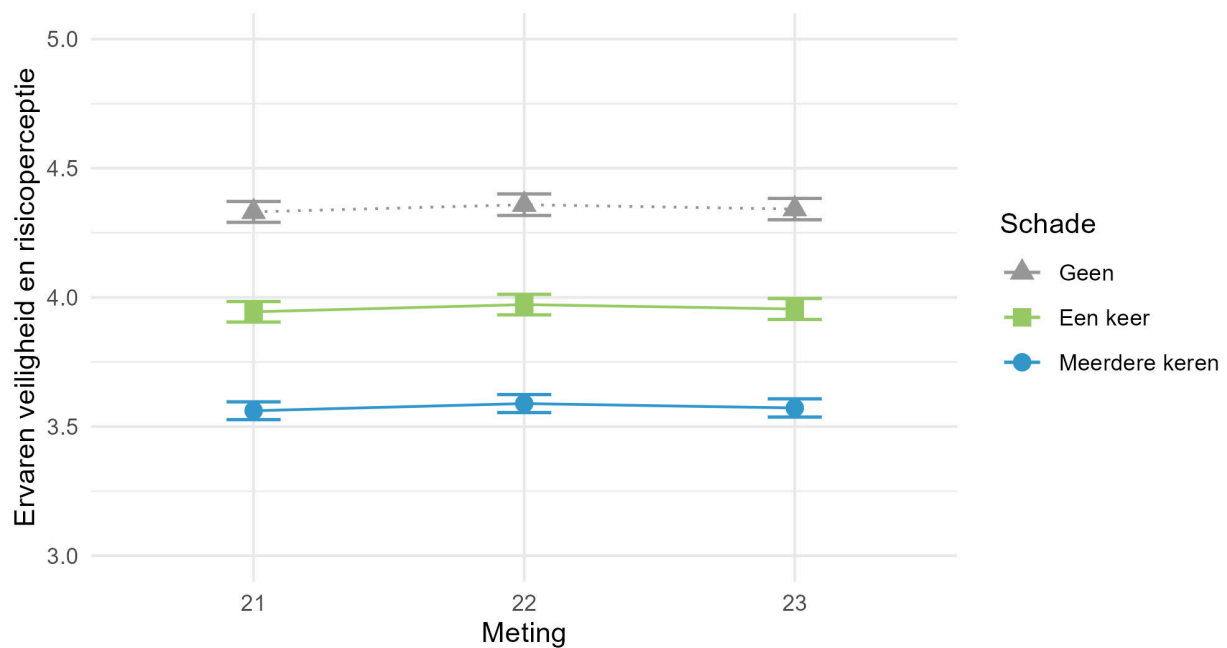
Figuur III.c. Sociale relaties, als functie van de tijd (april 2024 - april 2025) naar schadegroepen, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen ($N = 4184$).

III.d Ervaren veiligheid en risicoperceptie

Respondenten met meerdere keren schade rapporteren een lager veiligheidsgevoel en hebben een hogere risicoperceptie dan respondenten met één keer schade, die weer een lager veiligheidsgevoel en een hogere risicoperceptie rapporteren dan respondenten zonder schade (Figuur III.d). In de periode april 2024 - april 2025 zien we geen significante veranderingen.

Figuur III.d. Ervaren veiligheid en risicoperceptie, als functie van de tijd (april 2024 - april 2025) naar schadegroepen, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen ($N = 6618$).

III.e Vertrouwen

III.e.1 Rijksoverheid

Respondenten met meerdere keren schade rapporteren minder vertrouwen in de Rijksoverheid dan respondenten met één keer schade en respondenten zonder schade (Figuur III.d.a). Over de periode april 2024 - april 2025 zien we dat het vertrouwen in de Rijksoverheid onder alle respondenten is afgenomen.

III.e.2 Provincie

Respondenten met meerdere keren schade rapporteren minder vertrouwen in de provincie dan respondenten met één keer schade en respondenten zonder schade (Figuur III.d.b). Over de periode april 2024 - april 2025 zien we dat het vertrouwen in de provincie is afgenomen.

III.e.3 Gemeente

Respondenten met meerdere keren schade hebben minder vertrouwen in de gemeente dan respondenten met één keer schade, die weer minder vertrouwen hebben in de gemeente dan respondenten zonder schade (Figuur III.d.c). In de periode april 2024 - april 2025 zien we geen significante veranderingen.

III.e.4 Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG)

Respondenten met één keer schade rapporteren meer vertrouwen in het IMG dan respondenten zonder schade en respondenten met meerdere keren schade (Figuur III.d.d). In de periode april 2024 - april 2025 zien we geen significante veranderingen.

III.e.5 Nationaal Coördinator Groningen (NCG)

Respondenten met één keer schade rapporteren meer vertrouwen in de NCG dan respondenten zonder schade, die weer meer vertrouwen in de NCG rapporteren dan respondenten met meerdere keren schade (Figuur III.d.e). Over de periode april 2024 - april 2025 zien we dat het vertrouwen in de NCG onder alle respondenten afneemt.

Figuur III.e. Vertrouwen in overheden en instanties, als (april 2024 - april 2025) naar schadegroepenschade, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

